

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ စာတမ်းတို

၂၀၁၈ ခုနှစ် စက်တင်ဘာလ

အကျဉ်းချုပ်

ဤဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ စာတမ်းတိုတွင် ကိုယ်ပိုင် ပြဌာန်းခွင့်နှင့်ပတ်သက်သည့် အဓိကအယူအဆများနှင့် ယင်းတို့၏ အချိန်နှင့်အမျှ ဆင့်ကဲပြောင်းလဲလာခဲ့ပုံကို မိတ်ဆက်ဖော်ပြထားပြီး နှိုင်းယှဉ်ဖော်ပြထားသော အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ကျင့်သုံးမှုများမှ ကိုယ်ပိုင် ပြဌာန်းခွင့်နှင့် သက်ဆိုင်သည့် အမျိုးမျိုးသော ချဉ်းကပ်ပုံ နည်းလမ်းများအပေါ် စစ်တမ်းကောက်ယူမှုတစ်ခုကို ဖော်ပြပေးထားပါသည်။

စာရေးသူအကြောင်း

Amanda Cats-Baril သည် အာရှပစိဖိတ်ဒေသအတွက် International IDEA ၏ အခြေခံဥပဒေရေးဆွဲရေး အကြံပေးပညာရှင်ဖြစ်ပြီး နီပေါ၊ မြန်မာနှင့် ဖိလစ်ပိုင်နိုင်ငံ တို့ရှိ အခြေခံဥပဒေရေးဆွဲရေးလုပ်ငန်းစဉ်များ အပါအဝင် အခြားသော အခြေအနေများကို ကူညီထောက်ပံ့ပါသည်။ Ms. Cats-Baril သည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၊ လူ့အခွင့်အရေး၊ ပဋိပက္ခအလွန် အကူးအပြောင်းကာလများနှင့် ဒီမိုကရေစီဖော်ဆောင်ရေးတို့တွင် အထူးပြုသည့် နိုင်ငံတကာ ဥပဒေပညာရှင်တစ်ဦး (J.D. NYU 2011) ဖြစ်ပါသည်။

ရှင်းလင်းချက်

International IDEA ၏ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေမှုများသည် တစ်စုံတစ်ရာသော အမျိုးသားရေးနှင့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ အကျိုးစီးပွားများနှင့် သီးခြားကင်းလွတ်ပါသည်။ ယခု ထုတ်ဝေမှုတွင် ဖော်ပြထားသောအမြင်များသည် International IDEA ၏ အမြင်များကို ကိုယ်စားပြုခြင်း မရှိပါ။ ယင်း၏ ဘုတ်အဖွဲ့ဝင်များ၊ အကြံပေးအဖွဲ့ဝင် များ၏အမြင်များကိုလည်း ကိုယ်စားပြုခြင်း မရှိပါ။

ယခုပုံနှိပ်ထုတ်ဝေမှုတွင်ပါဝင်သော နိုင်ငံများနှင့် ဒေသများ၏ အမည်နာမတို့ကားချက်များသည် ဖော်ပြ ထားသော အဖွဲ့အစည်းများ၏ မူဝါဒ၊ သို့မဟုတ် တရားဝင် အဆင့်အတန်းနှင့် ပတ်သက်၍ International IDEA ၏ တရားဝင်ရပ်တည်ချက်ကို ကိုယ်စားမပြုပေ။

ယခုထုတ်ဝေမှုတွင် ဖော်ပြထားသောအမြင်များသည် နော်ဝေ နိုင်ငံခြားရေးရာဝန်ကြီးဌာနနှင့် လူ့အင်အားစွန့်ခွဲမှု တို့၏ အမြင်များကို ထင်ဟပ်ဖော်ပြထားခြင်းမဟုတ်ပေ။

© 2018 International Institute for Democracy and Electoral Assistance

ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့် Self-determination

Amanda Cats-Baril

၁။ နောက်ခံအကြောင်းအရာ

ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်အား Merriam-Webster အဘိဓာန်တွင် (၁) မိမိ၏ ကိုယ်ပိုင်ဥပဒေများ သို့မဟုတ် ပြည်နယ်များတွင် ပြင်ပမှ ဖိအားပေးခိုင်းစေမှုမပါဝင်ဘဲ လွတ်လပ်စွာ ရွေးချယ်ဆောင်ရွက် ခွင့်၊ သို့မဟုတ် (၂) နယ်နိမိတ်ဒေသဆိုင်ရာ ယူနစ်တစ်ခုရှိ ပြည်သူများအနေဖြင့် ယင်းတို့၏ အနာဂတ် နိုင်ငံရေးအခြေအနေအပေါ် အခြားယူနစ်၏ ထိန်းချုပ်မှု သို့မဟုတ် အာဏာ လွှမ်းမိုးမှုမရှိဘဲ ပြဌာန်းပိုင်ခွင့်ဟု အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုထားပါသည်။

ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်သည် နိုင်ငံတကာဥပဒေများ၏ အခြေခံမူတစ်ခုဖြစ်ပြီး အစိုးရများကြား၊ ယူနစ် အဖွဲ့များကြားနှင့် ယင်းတို့တွင်ပါဝင်သည့် ပြည်သူများကြားရှိ ဆက်ဆံရေးများအပေါ် လွှမ်းမိုး သက်ရောက်မှုရှိပါသည်။ ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်သည် ကိုလိုနီစနစ်ဖျက်သိမ်းခြင်းဆိုင်ရာ နိုင်ငံရေးလှုပ်ရှား မှုများတွင် အခြေခံခဲ့ပြီး ယခုအခါတွင် ခွဲထွက်ရေး၊ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်မြှင့်တင်ရေးနှင့် ဒီမိုကရေစီ နည်းကျပူးပေါင်းပါဝင်ရေး တောင်းဆိုမှုများကို ထောက်ခံအားပေးမှုရရှိစေရန်အတွက် ကမ္ဘာအနှံ့ရှိ နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာအခြေအနေ အမျိုးမျိုးတို့တွင် ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်ကို အုပ်စုများစွာမှ အသုံးပြုလျက် ရှိကြပါသည်။ ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်အား ဂျာမနီနိုင်ငံ၏ ပြန်လည်ပေါင်းစည်းရေး (၁၉၉၀) ကဲ့သို့သော အမျိုးသားပြန်လည်သင့်မြတ်ရေး ကိစ္စရပ်များနှင့်တကွ ယခင်ယူဂိုဆလားဗီးယားနိုင်ငံတွင်ကဲ့သို့သော နိုင်ငံခွဲထွက်မှုများတွင်လည်း အသုံးပြုခဲ့ပါသည်။

ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့် စတင်ပေါ်ပေါက်လာစဉ်ကတည်းက ယင်းကို အကောင်အထည်ဖော်ခြင်း သည် ရှုပ်ထွေးခဲ့ပြီး အခြေခံလူ့အခွင့်အရေးများနှင့် နိုင်ငံတော်အကျိုးစီးပွားများအား စနစ်တကျ ဟန်ချက်ညီမျှနေစေရန် မဖြစ်မနေ လိုအပ်ပါသည်။ ထို့အပြင်ယင်းနှင့်ဆက်စပ်ပြီး နယ်မြေခွဲထွက်မှု မရှိစေရေးနှင့် အချုပ်အခြာအာဏာပိုင်ဆိုင်မှုကို ထိန်းသိမ်းထားနိုင်ရေးအပေါ် တစ်ကမ္ဘာလုံး၏ စိတ်ဝင်စားခြင်းခံခဲ့ရပါသည်။ ကိုလိုနီအင်ပါယာများ ပေါ်ပေါက်လာစဉ် တည်ထောင်ခဲ့သော နိုင်ငံသစ် များတွင် နိုင်ငံတည်ငြိမ်မှုရရှိရန်အတွက် နယ်နိမိတ်ဒေသဟောင်းများကိုပင် ဆက်လက်ထားရှိသင့် သည်ဟူသော (လက်တင်ဘာသာမှ ဆင်းသက်လာသော 'ဥပဒေအရ သင်တို့ပိုင်ဆိုင်သည့်အတိုင်း') uti possidetis juris ကဲ့သို့သော နိုင်ငံတကာ ဥပဒေဆိုင်ရာ အခြေခံသဘောတရားများကို ကိုယ်ပိုင် ပြဌာန်းခွင့်အတွက် အဟန့်အတားများအဖြစ် ရှုမြင်လာကြပါသည်။ ထို့ကြောင့် ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့် ဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာကျင့်သုံးမှုများနှင့် အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ကျင့်သုံးမှုများစုအား နိုင်ငံတော် အကျိုးစီးပွားများနှင့် ပြည်သူများ၏ အခွင့်အရေးများကို ဟန်ချက်ညီမျှစေရာတွင် ဗဟိုပြုထားပါသည်။

၂။ ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်အယူအဆ၏ ဆင့်ကဲပြောင်းလဲလာပုံ

ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်၏ နယ်ပယ်သည် ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်ရှိသည့် ပုဂ္ဂိုလ် သို့မဟုတ် အဖွဲ့အစည်းသည် မည်သူ သို့မဟုတ် မည်သည့်အဖွဲ့အစည်းများဖြစ်ကြောင်း သတ်မှတ်ထားမှုအပေါ်တွင် များစွာမူတည်နေပါသည်။ ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်သည် ကိုလိုနီစနစ်ဖျက်သိမ်းခြင်းနှင့် သမိုင်းကြောင်းအရ ဆက်စပ်နေသောကြောင့် ယင်းသည် လူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးတစ်ရပ်ဖြစ်ကြောင်း မူလအားဖြင့် အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုခဲ့သည်။ ဆိုလိုသည်မှာ လူမျိုးတစ်မျိုးချင်းစီသည် လွတ်လပ်သည့်နိုင်ငံတစ်ခုကို တည်ထောင်ခွင့်ရှိသည်ဟူ၍ ဖြစ်ပါသည်။ ယင်းကို “လူမျိုးများဆိုင်ရာ အခြေခံသဘောတရား” ဟု ခေါ်ဆိုကြပြီး အက်စတိုးနီးယား၊ ယူဂိုဆလားဗီးယားနှင့် ဩစတီးယားနိုင်ငံတို့ အပါအဝင် ပထမကမ္ဘာစစ်နောက်ပိုင်း နိုင်ငံသစ်များစွာ တည်ထောင်ခဲ့ရာတွင် အဆိုပါသဘောတရားကို အခြေခံခဲ့သည်။

ကုလသမဂ္ဂပဋိညာဉ်စာချုပ် (၁၉၄၅ ခုနှစ်) အတွင်း ပေါင်းစပ်ထည့်သွင်းခဲ့ခြင်းနှင့်အတူ ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်အား ပြည်သူ့အားလုံးအတွက် အခွင့်အရေးတစ်ခုအဖြစ် အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုခဲ့ပြီး လူမျိုးများနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ဖော်ပြထားခြင်း မရှိပေ။ “လူမျိုးများ” အစား “ပြည်သူများ” ဟူ၍ သုံးနှုန်းခဲ့ခြင်းသည် ယေဘုယျအားဖြင့် နိုင်ငံတကာဥပဒေများအရ စစ်မှန်သော အကျိုးခံစားခွင့်ရှိသူများသည် မည်သူတို့ဖြစ်ကြောင်းနှင့် အတိအကျဆိုရပါက မည်သူတို့တွင် ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်အတွက် အခွင့်အရေး ရှိကြောင်းနားလည်သဘောပေါက်ရာတွင် အရေးကြီးသည့်အပြောင်းအလဲတစ်ခုကိုကိုယ်စားပြုသည်။

၁၉၆၆ ခုနှစ်တွင် နိုင်ငံသား နှင့် နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ် (ICCPR) နှင့် စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုအခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာသဘောတူစာချုပ် (ICESCR) တို့အတွင်း၌ ပြည်သူ့အားလုံးအတွက် ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်ကို ထည့်သွင်းပြဌာန်းခဲ့ပါသည်။ အဆိုပါ သဘောတူစာချုပ်နှစ်ခုစလုံး၏ ပုဒ်မ ၁ ၌ “ပြည်သူတိုင်းတွင် ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်ရှိသည်။ အဆိုပါ အခွင့်အရေးကြောင့် ယင်းတို့အနေဖြင့် မိမိတို့၏ နိုင်ငံရေးအဆင့်အတန်းကို လွတ်လပ်စွာ သတ်မှတ်နိုင်ကာ မိမိတို့၏ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးကို လွတ်လပ်စွာ ဖော်ဆောင်နိုင်သည်။” ဟူ၍ တူညီစွာ ဖော်ပြထားပါသည်။

ယင်း၏ အကျိုးဆက်အဖြစ် ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်ကို နားလည်သဘောပေါက်ရာတွင် အပြောင်းအလဲတစ်ခု ထပ်မံပေါ်ပေါက်ခဲ့သည်။ အဆိုပါ အပြောင်းအလဲအရ ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်သည် ‘ပြည်သူ့အားလုံးပိုင်ဆိုင်ပြီး အခြားသော အခွင့်အရေးများကို အသိအမှတ်ပြုရာတွင် အခြေခံရသည့် အဓိကကျသော အခွင့်အရေးတစ်ရပ်ဖြစ်သည်။ သို့တိုင် နိုင်ငံတကာဥပဒေများတွင် ‘ပြည်သူများ’ ဆိုသည်ကို သင့်လျော်စွာ အဓိပ္ပာယ်သတ်မှတ်ထားခြင်း မရှိသေးသဖြင့် ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်အား အကောင်အထည်ဖော်ရာတွင် ရှုပ်ထွေးမှုများ ရှိနေသည်။ Thürer နှင့် Burri (၂၀၀၈) တို့၏ မှတ်ချက်အရ ပြည်သူဟူ၍ ကိုယ်စားပြုရန် သက်ဆိုင်ရာအုပ်စုတစ်ခုချင်းစီ၏ တောင်းဆိုမှုများအပေါ်တွင် အငြင်းပွားမှုမရှိကြပေ။ ယင်းသည် အထူးသဖြင့် “လူဦးရေ” ကို အထိုက်အလျောက် ရှင်းလင်းစွာအကြမ်းဖျင်းသတ်မှတ်ခဲ့သည့် ကိုလိုနီနယ်မြေဟောင်းများပါဝင်သော ဖြစ်စဉ်များတွင် မှန်ကန်သည်။ သို့ရာတွင် ဆန္ဒခံယူပွဲတစ်ခုတွင် မဲပေးရန် အခွင့်အရေးရှိသည့် ပြည်သူများတွင် မည်သူတို့ပါဝင်ကြောင်း အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုရာတွင် အငြင်းပွားဖွယ်ရာများ ဖြစ်ပေါ်လေ့ရှိသည် (ဥပမာ။ ။ ကာတာလိုးနီးယား၊ ကိုဘက်နှင့် ဆာဟာရ အနောက်ပိုင်း)။

သို့ရာတွင် ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်နှင့်စပ်လျဉ်း၍ ရှုပ်ထွေးမှုအများစုသည် အဆိုပါအခွင့်အရေးကို မည်သို့ အသုံးပြုကြောင်းနှင့် ဆက်စပ်နေသည်။ အစဉ်အလာအရ ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်အား ကျင့်သုံးရာတွင် အရှေ့တီမော (၁၉၉၉)၊ ကိုဘက် (၁၉၈၀) နှင့် စကော့တလန် (၂၀၀၄) တို့တွင်ကဲ့သို့ လွတ်လပ်ရေး သို့မဟုတ် ခွဲထွက်ရေးအတွက် ဆန္ဒခံယူပွဲကျင်းပခြင်းဖြင့် ကျင့်သုံးလေ့ရှိခဲ့သည်။ ၁၉၆၀ ခုနှစ် ကုလသမဂ္ဂအထွေထွေညီလာခံထုတ်ပြန်ကြေညာချက် ၁၅၄၁ (၁၅) နှင့်အညီ၊ ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်သည် ‘အဆိုပါ နယ်မြေဒေသအတွင်းရှိ ပြည်သူများအနေဖြင့် ယင်းတို့၏ အဆင့်အတန်း

ပြောင်းလဲမှုကို အပြည့်အဝ သဘောပေါက်နားလည်ကာ ယင်းတို့၏ လွတ်လပ်စွာထုတ်ဖော်သည့် ဆန္ဒများ၏ ရလဒ်ဖြစ်ကာ ယင်းတို့၏ ဆန္ဒများသည်လည်း ဘက်မလိုက်ဘဲ ဆောင်ရွက်ခဲ့ပြီး အရွယ် ရောက်သူတိုင်း၏ ဆန္ဒများကို အခြေခံထားသော သတင်းအချက်အလက် ပြည့်ဝသည့် ဒီမိုကရက် တစ် လုပ်ငန်းစဉ်များမှတစ်ဆင့် ဖော်ထုတ်ခဲ့သည့် ဆန္ဒများဖြစ်သင့်ပါသည်။’ (အခြေခံမူ ၉)။

ကာလကြာမြင့်လာသည့်အခါ နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာစနစ်များ ဆင့်ကဲပြောင်းလဲ လာသည်နှင့်အမျှ လက်ရှိ အမျိုးသား-နိုင်ငံများအတွင်း ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်အား ကျင့်သုံးခြင်းသည် လူနည်းစုအုပ်စုများအတွက် မရှိမဖြစ် အရေးပါသည့် အခွင့်အရေးတစ်ရပ် ဖြစ်လာခဲ့သည်။ ICCPR တွင် ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်အား လူမျိုးစု၊ ဘာသာရေး သို့မဟုတ် ဘာသာစကားဆိုင်ရာ လူနည်းစု များ၏ ယဉ်ကျေးမှု၊ ဘာသာရေး သို့မဟုတ် ဘာသာစကားကို ကာကွယ်ထိန်းသိမ်းရာတွင် အရေး အကြီးဆုံး အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုအဖြစ် အတိအလင်း သတ်မှတ်ထားသည့်အတွက် အဆိုပါ ချိတ် ဆက်မှုကို မူလကတည်းက အသိအမှတ်ပြုထားသည်။ ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်အား ဆန္ဒမဲပေးခွင့်၊ ငြိမ်းချမ်းစွာ ဆန္ဒပြခွင့်၊ အသင်းအဖွဲ့များတွင် ပါဝင်ခွင့်နှင့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ပူးပေါင်းပါဝင်ခွင့် တို့ကဲ့သို့ သော ပုံမှန်ဒီမိုကရက်တစ် အခွင့်အရေးများအတွက် တောင်းဆိုမှုများပြုလုပ်ရာတွင်လည်း အသုံးပြုခဲ့ ကြသည်။

၃။ ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့် အမျိုးအစားများ

နိုင်ငံများအကြား ရင်းနှီးချစ်ကြည်ရေးနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးတို့နှင့်သက်ဆိုင်သည့် နိုင်ငံ တကာ ဥပဒေများဆိုင်ရာ အခြေခံမူများ ထုတ်ပြန်ကြေညာချက် (ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေညီလာခံ ထုတ်ပြန်ကြေညာချက် ၂၆၂၅၊ အောက်တိုဘာ ၁၉၇၀) နှင့်အညီ နိုင်ငံများတွင် ပြည်သူများ၏ ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်ကို မြှင့်တင်ရန် အပြည့်အဝ ဖော်ဆောင်ရမည့်တာဝန်ရှိသည်။ အဆိုပါ တာဝန်ကို နည်းလမ်းအမျိုးမျိုးဖြင့် ဆောင်ရွက်နိုင်သည်။

ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်တွင် မိမိနယ်မြေကိုကိုယ်ပိုင်စီမံအုပ်ချုပ်ခွင့် (internal self-determination) နှင့် နယ်မြေအရ သီးခြားလွတ်လပ်စွာ ရပ်တည်ပိုင်ခွင့် (external self-determination) ဟူ၍ ရှုထောင့်နှစ်ရပ်ရှိပါသည်။ မိမိနယ်မြေကိုကိုယ်ပိုင်စီမံအုပ်ချုပ်ခွင့် (internal self-determination) ဆိုသည်မှာ ရှိပြီးသား နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံအတွင်း ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်အား ကျင့်သုံးခြင်းကို ဆိုလိုပြီး နယ်မြေအရ သီးခြားလွတ်လပ်စွာ ရပ်တည်ပိုင်ခွင့် (external self-determination) ဆိုသည်မှာ ပြည်သူများအနေဖြင့် နိုင်ငံတကာအသိုင်းအဝိုင်းအတွင်း ယင်းတို့၏နေရာကို သတ်မှတ်ခွင့်ကို ဆိုလို ပါသည်။ အဆိုပါ ရှုထောင့်နှစ်ရပ်အား အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုရာတွင် ကုလသမဂ္ဂ လူမျိုးရေးခွဲခြားမှု တိုက် ဖျက်ရေးကော်မတီ (CERD) ၏ အထွေထွေအကြံပြုချက် အမှတ် ၂၁ တွင် ဖော်ပြထားသည့် ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်အပေါ် ရှုမြင်ပုံသည် အလွန်အရေးကြီးပါသည်။

မိမိနယ်မြေကို ကိုယ်ပိုင်စီမံအုပ်ချုပ်ခွင့် (Internal self-determination)

CERD တွင် မိမိနယ်မြေကို ကိုယ်ပိုင်စီမံအုပ်ချုပ်ခွင့် (internal self-determination) အား ‘နိုင်ငံသားတိုင်းအနေဖြင့် အများပြည်သူဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များကို ဆောင်ရွက်ရာတွင် မည်သည့်အဆင့် တွင်မဆို ပါဝင်ဆောင်ရွက် နိုင်ခွင့်နှင့်ဆက်စပ်နေပြီး ပြင်ပမှ ကြားဝင်စွက်ဖက်မှုမရှိဘဲ ပြည်သူတိုင်း အနေဖြင့် မိမိတို့၏ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးကို လွတ်လပ်စွာ ဆောင်ရွက်နိုင်သည့်’ အခွင့်အရေးဟု အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ဆိုထားပါသည် (အထွေထွေ အကြံပြုချက် အမှတ် ၂၁၊ ၁၉၉၆)။ ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်အား ခွဲထွက်ခွင့်နှင့် တူညီသည်ဟု ယူဆလေ့ရှိကြပြီး မိမိ နယ်မြေကို ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့် (internal self-determination) အား နားလည်သဘောပေါက် ခြင်းဖြင့် အဆိုပါ ကိစ္စရပ်နှစ်ခုအား ခွဲခြားသိမြင်နိုင်ရန် အထောက်အကူပြုမည်ဖြစ်ကာ အခြေခံဥပဒေ အရ ခွဲထွက်ခွင့်ဆိုင်ရာ စနစ်တစ်ခုကို ပြဌာန်းထားခြင်းမရှိသည့်အခါ ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်ဖြင့် မည်သည်တို့ကို လုပ်ဆောင်နိုင်မည်ဖြစ်ကြောင်းနှင့် ဆက်စပ်နေသော မေးခွန်းများအတွက် အဖြေ ရှာနိုင်မည် ဖြစ်သည်။

မိမိနယ်မြေကို ကိုယ်ပိုင်စီမံအုပ်ချုပ်ပိုင်ခွင့် (internal self-determination) ကို ပဋိပက္ခလျော့ပါး သက်သာစေရေးအတွက် ကိရိယာတစ်ခုအဖြစ် အသုံးပြုလေ့ရှိပြီး ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်ကို အသိအမှတ် ပြုခြင်းသည် ခွဲထွက်ရေးလှုပ်ရှားမှုများ ပေါ်ပေါက်လာနိုင်ခြေနှင့် ယင်းတို့၏ ပြင်းထန်မှုတို့ကို လျော့ချနိုင်သော်လည်း အစိုးရများသည် ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်ကြောင့် ယင်းသို့သောလှုပ်ရှားမှုများ ပေါ်ပေါက် လာမည်ကို စိုးရွံ့လေ့ရှိကြသည်။

မိမိနယ်မြေကို ကိုယ်ပိုင်စီမံအုပ်ချုပ်ပိုင်ခွင့် (internal self-determination) တွင် မတူကွဲပြားမှု နှင့် ယဉ်ကျေးမှု ပေါင်းစုံစနစ်တို့ကို စီမံခန့်ခွဲရေးနှင့်တကွ အချုပ်အခြာအာဏာနှင့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ် ခွင့်တို့အတွက် သမိုင်းဝင်တောင်းဆိုမှုများကို ဖြေရှင်းရာတွင် လမ်းကြောင်းဖွင့်ပေးရန် အသုံးပြုနိုင် သည့် ဒီမိုကရက်တစ် ကျင့်သုံးမှုအမျိုးမျိုး ပါဝင်သည်။ ဤနည်းအားဖြင့် မိမိနယ်မြေကို ကိုယ်ပိုင်စီမံ အုပ်ချုပ်ပိုင်ခွင့် (internal self-determination) ကို ပဋိပက္ခ လျော့ပါးသက်သာစေရေးအတွက် ကိရိယာတစ်ခုအဖြစ် အသုံးပြုလေ့ရှိပြီး ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်ကို အသိအမှတ်ပြုခြင်းသည် ခွဲထွက်ရေး လှုပ်ရှားမှုများ ပေါ်ပေါက်လာနိုင်ခြေနှင့် ယင်းတို့၏ ပြင်းထန်မှုတို့ကို လျော့ချနိုင်သော်လည်း အစိုးရ များသည် ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်ကြောင့် ယင်းသို့သောလှုပ်ရှားမှုများ ပေါ်ပေါက်လာမည်ကို စိုးရွံ့လေ့ ရှိကြသည်။ အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံအား ယင်း၏ သာဓကတစ်ရပ်အဖြစ် တွေ့မြင်နိုင်ပါသည်။ ၁၉၇၀ ခုနှစ် များတွင် စတင်ပေါ်ပေါက်ခဲ့သော လက်နက်ကိုင် လွတ်လပ်ရေးလှုပ်ရှားမှုများနောက်ပိုင်း ၂၀၀၅ ခုနှစ်တွင် အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံ အစိုးရသည် အာချီအား လက်နက်ဖျက်သိမ်းရေးအတွက် ဒေသဆိုင်ရာ အထူးကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ပေးရန် ကတိကဝတ်ပြုထားသည့် ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်ကို အသိအမှတ် ပြုပေးခဲ့သည်။ ထိုအချိန်မှစ၍ ဥပဒေပြဌာန်းချက် ပြင်ဆင်မှုများ ပြုလုပ်ခဲ့ရာ အာချီတွင် ကိုယ်ပိုင် ပြဌာန်းခွင့်ရရှိခဲ့ပြီး ခွဲထွက်ရေးလှုပ်ရှားမှုများ မရှိတော့ပေ။ ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်အား ငြိမ်းချမ်းရေး လုပ်ငန်းစဉ်များနှင့်ဆက်စပ်၍ ကျင့်သုံးခြင်းအပါအဝင် လက်တွေ့တွင်မည်သို့ဖော်ဆောင်နိုင်ကြောင်း အခြားသာဓကများကို ဤအနှစ်ချုပ်စာတမ်း၏ အခန်း ၄ တွင် ဖော်ပြထားပါသည်။

မိမိနယ်မြေကို ကိုယ်ပိုင်စီမံအုပ်ချုပ်ပိုင်ခွင့် (internal self-determination) အား နိုင်ငံတကာ ဥပဒေများတွင် အသိအမှတ်ပြုထားသည့် အခြားသော အခြေခံအခွင့်အရေးများ၊ ဥပမာ - ယဉ်ကျေးမှု ဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ၊ နိုင်ငံရေးတွင်ပါဝင်ခွင့်၊ တန်းတူညီမျှမှုနှင့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုမရှိရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကို အကောင်အထည် ဖော်ခြင်းတို့နှင့် ချိတ်ဆက်၍ နားလည်သဘောပေါက်နိုင် သည်။ ယင်းကို ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသများ ဖန်တီးခြင်း သို့မဟုတ် ဖက်ဒရယ်စနစ်များ တည် ထောင်ခြင်းတို့ကဲ့သို့သော ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်နှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ လွှဲပြောင်းပေးရေး အစီအမံ များမှတစ်ဆင့်လည်း အကောင်အထည်ဖော်နိုင်သည်။ နောက်ဆုံးတွင် မိမိနယ်မြေကို ကိုယ်ပိုင်စီမံ အုပ်ချုပ်ပိုင်ခွင့် (internal self-determination) တွင် ဥပမာအားဖြင့် အစိုးရအဖွဲ့အစည်းသစ်များ၊ ကော်မရှင်များ ဖွဲ့စည်းခြင်း၊ သို့မဟုတ် ဗဟုဝါဒကို အားပေးပြီး လူနည်းစုအုပ်စုများ၏ စိုးရိမ်ပူပန်မှု များကို ဖြေရှင်းပေးသော နယ်မြေဒေသနှင့်ဆိုင်သည့် အခြားအာဏာပိုင်အဖွဲ့အစည်းများ တည် ထောင်ခြင်းတို့ကဲ့သို့သော အင်စတီကျူးရှင်းဆိုင်ရာ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများ လုပ်ဆောင်ရန် လိုအပ်နိုင် သည်။

၂၀၀၇ ခုနှစ်၌ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂကြေညာစာတမ်း ပုဒ်မ ၃ တွင် မိမိနယ်မြေကို ကိုယ်ပိုင်စီမံအုပ်ချုပ်ပိုင်ခွင့် (internal self-determination) အား ဌာနေတိုင်းရင်း သားလူမျိုးများအတွက် အထူးအခွင့်အရေးတစ်ရပ်အဖြစ်ပြဌာန်းခဲ့ပါသည်။ အဆိုပါကြေညာ စာတမ်း အား အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ အလုပ်သမားရေးရာ အဖွဲ့ (ILO) ၏ ညီလာခံ ၁၆၉ (ဌာနေပြည်သူများနှင့် လူမျိုးစုများဆိုင်ရာ ညီလာခံ) တွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအတွက် အာမခံပေးခဲ့သော ဆွေး နွေးတိုင်ပင်ခြင်း၊ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခွင့်များအပေါ် အခြေခံထားပါ သည်။ သို့ရာတွင် ILO ၁၆၉ တွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအတွက် ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်ကို အသိအမှတ်ပြုခြင်း မရှိပေ။ အဆိုပါ အခွင့်အရေးကို အကောင်အထည်ဖော်ရေးအတွက် ကျင့်ထုံး များကို ရေးဆွဲနေဆဲဖြစ်သော်လည်း ယင်းကျင့်ထုံးများတွင် ကိုယ်ပိုင် အုပ်ချုပ်ခွင့်ဆိုင်ရာ အစီအမံ များ၊ ဘာသာစကားနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အများစုနှင့် သက်ဆိုင်သော အခွင့်အရေးများအား အသိအမှတ်ပြုပေးခြင်း၊ နှင့် လွတ်လပ်စွာ တင်ကြိုအသိပေးသဘောတူညီမှုရယူခြင်းနှင့် ဆွေးနွေး တိုင်ပင်ခြင်းဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ ပါဝင်သည်။

နယ်မြေအရသီးခြားလွတ်လပ်စွာရပ်တည်ပိုင်ခွင့် (External self-determination)

CERD တွင် နယ်မြေအရ သီးခြားလွတ်လပ်စွာ ရပ်တည်ပိုင်ခွင့် (external self-determination) အား 'တန်းတူ အခွင့်အရေးရှိမှုဆိုင်ရာ အခြေခံသဘောတရားတွင် အခြေခံထားပြီး ကိုလိုနီစနစ်မှ ပြည်သူများ၏ လွတ်မြောက်မှုနှင့် ပြည်သူများအပေါ် ပြင်ပထိန်းချုပ်မှု၊ ဩဇာလွှမ်းမိုးမှုနှင့် ခေါင်းပုံ ဖြတ်မှုတို့ မပြုလုပ်ရန် တားမြစ်ထားခြင်းတို့၏ လက္ခဏာဖြစ်သော ပြည်သူများအနေဖြင့် မိမိတို့၏ နိုင်ငံရေးအဆင့်အတန်းနှင့် နိုင်ငံတကာ အသိုင်းအဝိုင်းတွင် ရပ်တည်မှုကို လွတ်လပ်စွာသတ်မှတ် ဆုံးဖြတ်နိုင်သည့်' အခွင့်အရေးဟု အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုထားပါသည် (အထွေထွေ အကြံပြုချက် အမှတ် ၂၁၊ ၁၉၉၆)။

ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်သည် ပြည်သူများ၏ အခွင့်အရေးများကို စနစ်တကျ ချိုးဖောက်လျက်ရှိပြီး အုပ်ချုပ်သူနှင့် အုပ်ချုပ်ခံတို့ကြားရှိ လူမှုရေးဆိုင်ရာ ညီညွတ်မှု အခြေခံအုတ်မြစ်ကို ချိုးဖောက်လျက် ရှိသည့် အစိုးရတစ်ရပ်အား ဆန့်ကျင်ရာတွင် ပြည်သူများအတွက် အားထားရာအရင်းအမြစ်တစ်ခု ရှိသင့်သည်ဟူသော အယူအဆကို အခြေခံထားသည်။ ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်သည် အမေရိကန် လွတ်လပ်ရေး၊ ပြင်သစ်တော်လှန်ရေးနှင့် ကိုလိုနီစနစ်ဖျက်သိမ်းရေးခေတ်ကာလများတွင် အစပြုခဲ့ သည်။ ကနဦးတွင် ကိုလိုနီအစိုးရများကို ဖြုတ်ချရန်နှင့် မိမိတို့၏ နိုင်ငံရေးအဆင့်အတန်းကို လွတ် လပ်စွာ သတ်မှတ်ဆုံးဖြတ်ရန်အတွက် ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်အား အသုံးပြုခြင်းဖြစ်သဖြင့် ယင်းသည် သီအိုရီအားဖြင့် ခွဲထွက်ခွင့်ကို ဖြစ်ပေါ်လာစေသည်။ ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်သည် ယခင် ဆိုဗီယက် ပြည်ထောင်စုနိုင်ငံများ ခွဲထွက်ရာတွင် အခြေခံအဖြစ် အသုံးပြုခဲ့သော အခွင့်အရေးဖြစ်ပြီး ကနေဒါ (၁၉၉၅) နှင့် စကော့တလန် (၂၀၁၄) (Ginsburg ၂၀၁၈(၁)) တို့ရှိ လွတ်လပ်ရေး -ခွဲထွက်ရေး- အတွက် ဆန္ဒခံယူပွဲများ ပြုလုပ်ခဲ့ရာတွင်လည်း အဓိက အစိတ်အပိုင်းတစ်ခု ဖြစ်ခဲ့သည်။ အလွယ်ဆိုရ ပါက၊ ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်သည် အချို့အခြေအနေများတွင် ခွဲထွက်ခွင့်ကို အထောက်အပံ့ဖြစ်စေ နိုင်သည်။

နယ်မြေခွဲထွက်မှုမရှိစေရေးကို ခေါင်းစဉ်တပ်ကာ ပြင်းထန်စွာဖိနှိပ်ခြင်း၊ လူမျိုးတုံး သတ်ဖြတ် ခြင်း သို့မဟုတ် အခြားသော စနစ်တကျ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်ခြင်းများအား အစိုးရများနှင့် ပြည်သူများအနေဖြင့် ခွင့်ပြုရန် မလိုအပ်ကြောင်း ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်အရ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ယူဆ ကြသောကြောင့် အဆိုပါဖြစ်စဉ်များတွင် ခွဲထွက်ရေးသည် တရားဝင် ရွေးချယ်စရာ နည်းလမ်းတစ်ခု ဖြစ်နိုင်သည်။ သို့တိုင် နိုင်ငံတကာဥပဒေများ၊ အခြေခံမူများနှင့် ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်ကို အသိအမှတ်ပြု သော ပြည်တွင်းကိရိယာများ (အခြေခံဥပဒေများနှင့် ဥပဒေပြဌာန်းချက်များ) အများစုတွင် ကိုယ်ပိုင် ပြဌာန်းခွင့်၏ ခွဲထွက်ရေးဆိုင်ရာ ရှုထောင့်ကို ပြင်းထန်စွာ ကန့်သတ်ထားပါသည်။ နိုင်ငံတကာနှင့် ပြည်တွင်းတရားရုံးများတွင်လည်း ခွဲထွက်ရေးကို ဦးတည်စေနိုင်သည့် ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်ကို ပေါ်ပေါက်လာစေ နိုင်သော အလွဲသုံးစားပြုမှုများအတွက် စံနှုန်းများအား တိုးမြှင့်သတ်မှတ်ထား ပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် **ကိုဆိုပို**၏ လွတ်လပ်ရေး ဖြစ်စဉ်အား ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့် အခြေခံမူတစ်ခု ပေါ်တွင် အတိအလင်းအခြေခံကာ ဆုံးဖြတ်ခဲ့ခြင်း မဟုတ်ဘဲ (နိုင်ငံတကာ တရားရုံး (ICJ) ၏ ယူဆ ချက်ကိုလည်း ရှင်းလင်းစွာ မတွေ့ရှိနိုင်သောကြောင့်) ဤအချက်အား ယင်းဖြစ်စဉ်ဖြင့် သက်သေမပြ နိုင်ကြောင်း ဂရုပြုရပေမည်။

အရေးကြီးသည်မှာ ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်ကို ပြည်သူအားလုံးနှင့်သက်ဆိုင်သော အခွင့်အရေး တစ်ရပ်အဖြစ် ကိုလိုနီစနစ်ဆိုင်ရာ အခြေအနေများတွင်သာမက - ဥပမာ **အရှေ့တီမော**နှင့်သက်ဆိုင် သော ICJ ၏ ၁၉၉၅ ခုနှစ် ဆုံးဖြတ်ချက် တွင်ကဲ့သို့ အသိအမှတ်ပြုခဲ့ပြီး ထပ်လောင်းအတည်ပြုထား သော်လည်း နောက်ဆက်တွဲအနေဖြင့် ခွဲထွက်ခွင့်ကို နိုင်ငံတကာဥပဒေအရ သတ်မှတ်ပြဌာန်းထား ခြင်း မရှိပေ။ Carley (၁၉၉၆-၆) က ယင်းကို "ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်အား ခွဲထွက်ခွင့်နှင့် သီးခြားနိုင်ငံ တည်ထောင်ခွင့်တို့နှင့် ခွဲခြားထားရမည်ဖြစ်ပြီး နိုင်ငံတည်ထောင်သည်အထိ မပြင်းထန်ဘဲ နိုင်ငံ တကာ ဖိုရမ်အမျိုးမျိုး သို့မဟုတ် ဒေသတွင်း အဖွဲ့အစည်းအမျိုးမျိုးတွင် အဖွဲ့ဝင်အဖြစ် ပါဝင်ခွင့်ကဲ့သို့ သော လူနည်းစုအုပ်စုတစ်ခု၏ အကျိုးစီးပွားများနှင့် ဆန္ဒများကို ဖြေရှင်းပေးနိုင်သည့် အလယ်

အလတ် ဖြေရှင်းနည်းများ ရှိသေးသည်ကို နားလည်သဘောပေါက်ရမည်ဖြစ်သည်။” ဟူ၍ မှတ်ချက် ပြုထားပါသည်။ ၎င်းက ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်သည် နိုင်ငံတကာ ဥပဒေဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်တစ်ခုဖြစ်သော် လည်း အဆုံးစွန်တွင်မူ ခွဲထွက်ခွင့်အား နိုင်ငံတော်အဆင့် မူဘောင်များဖြင့်သာ ဆုံးဖြတ်ခွင့်ဖြစ်သည် ဟူ၍လည်း ဆိုထားပါသည်။

ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်အား ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် နားလည်သဘောပေါက်ခြင်းသည် အခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲခြင်းနှင့် ပဋိပက္ခဖြေရှင်းခြင်းတို့တွင် ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်အား အလွန်အရေးကြီးသည့် ကိရိယာ တစ်ခုအဖြစ် အသုံးပြုခြင်းကို ထောက်ခံအားပေးသည်။ အထူးသဖြင့် ယဉ်ကျေးမှုပေါင်းစုံပါဝင်သော လူ့အဖွဲ့အစည်းများအတွင်း ခွဲထွက်ခွင့်မပါဝင်ဘဲ ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်ကို အသိအမှတ်ပြုခြင်းသည် ပင်လျှင် သမိုင်းဝင် မကျေလည်မှုများအတွက် စေ့စပ်ညှိနှိုင်းဖြေရှင်းရန် နှင့်တကွ ပိုမိုကျယ်ပြန့်သော အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးဆိုင်ရာ စိန်ခေါ်မှုများကို ဖြေရှင်းရာတွင်ပါ အရေးပါသည့် အခြေခံအစိတ် အပိုင်းတစ်ခု ဖြစ်နိုင်သည်။ ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့် အယူအဆအပေါ် ကန့်ကွက်မှု အများစုသည် ခွဲထွက်ရေး လှုပ်ရှားမှုများ ပေါ်ပေါက်လာမည်ကို စိုးရွံ့မှုအပေါ် အခြေခံကြပါသည်။ သို့ရာတွင် အောက်တွင် ဖော်ပြထားသည့် ဖြစ်စဉ်များအပါအဝင် ဖြစ်စဉ်အများစုတွင် ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်သည် ခွဲထွက်ရေးလှုပ်ရှားမှုများပေါ်ပေါက်စေသည့် အကြောင်းရင်းတစ်ရပ်မဟုတ်ဘဲ ယင်းတို့အား ဖြေရှင်း ပေးနိုင်သည့် ဖြေရှင်းချက်တစ်ခုသာလျှင် ဖြစ်ပါသည်။ ခွဲထွက်ခြင်းနှင့်စပ်လျဉ်း၍ သတင်းအချက် အလက်များ ပိုမိုရရှိလိုပါက International IDEA ၏ နိုင်ငံတော်မှခွဲထွက်ခြင်း စာတမ်းတို (Ginsburg 2018b) ကို ဖတ်ရှုပါ။

၄။ နိုင်ငံတကာတွင် ကျင့်သုံးပုံများကို နှိုင်းယှဉ်ခြင်း

ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်အတွက် တစ်ခုတည်းသော ကျင့်သုံးပုံစနစ် သို့မဟုတ် ‘မှန်ကန်သော’ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက် ဟူ၍ မရှိပေ။ စစ်ပွဲများ နှင့် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများ ကွဲပြားစုံလင်မှုတို့ အပါအဝင် စိန်ခေါ်မှုအများအပြားကို ဖြေရှင်းရန်အတွက် နိုင်ငံများစွာတို့တွင် ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်အား ဆင့်ကဲပြောင်းလဲနေသည့် နည်းလမ်းအမျိုးမျိုးတို့ဖြင့် ပြဌာန်းအကောင်အထည်ဖော်ခဲ့ကြပါသည်။ နိုင်ငံတကာရှိ အတွေ့အကြုံများအနက် အချို့သော သာဓကများမှာ အောက်ပါတို့ ဖြစ်ကြပါသည်။

အခြေခံဥပဒေအရ အသိအမှတ်ပြုခြင်း

နိုင်ငံများစွာတို့၏ အခြေခံဥပဒေများတွင် ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်အား နိုင်ငံတကာဥပဒေများနှင့် နိုင်ငံတော် ဖြစ်တည်မှုတို့၏ လူသိများသော အခြေခံမူတစ်ရပ်အဖြစ် အသိအမှတ်ပြုကြပြီး အချို့နိုင်ငံ များတွင်မူ ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်အား နိုင်ငံတော်တည်ရှိမှု၏ အခြေခံအဖြစ် အသိအမှတ်ပြုကြပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် **ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နိုင်ငံ**၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ (၁၉၇၂) တွင် ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နိုင်ငံ၏ လွတ်လပ်ရေးသည် ‘ဥပဒေနှင့်အညီ ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့် အခွင့်အရေးကို ဖော်ဆောင်မှုမှ’ ပေါ်ပေါက် လာသည် (နိဒါန်း) ဟု ဖော်ပြထားပြီး **ယူကရိန်းနိုင်ငံ**၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ (၁၉၉၆) တွင် အခြေခံဥပဒေအား ‘ယူကရိန်းနိုင်ငံမှ အသိအမှတ်ပြုထားသည့် ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်အခွင့်အရေး’ ကို အခြေခံ၍ ရေးဆွဲထားခြင်းဖြစ်သည် (နိဒါန်း) ဟု ဖော်ပြထားပါသည်။

အခြားသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများတွင် ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်အား နိုင်ငံတကာ ဆက်ဆံ ရေးများအတွက် အဓိက အခြေခံမူတစ်ရပ်အဖြစ် အသိအမှတ်ပြုထားသည်။ ဥပမာအားဖြင့် **အရှေ့တီမော**၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ (၂၀၀၂) တွင် ‘နိုင်ငံတကာဆက်ဆံရေးဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များတွင် အရှေ့တီမော ဒီမိုကရက်တစ်သမ္မတနိုင်ငံသည် နိုင်ငံတော် လွတ်လပ်ရေးဆိုင်ရာ အခြေခံမူများအရ ပြည်သူများ၏ ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်ကို ကိုယ်တိုင်သတ်မှတ်ပြဌာန်းသည်’ (အပိုင်း ၁၊ ပုဒ်မ ၈) ဟု ဖော်ပြထားပြီး **ဖိလစ်ပိုင်နိုင်ငံ**၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ (၁၉၈၇) တွင် ‘အခြားသော နိုင်ငံများနှင့် ဆက်ဆံရေးများတွင် နိုင်ငံတော်အချုပ်အခြာအာဏာ၊ နယ်နိမိတ် မပြိုကွဲရေး၊ အမျိုးသား အကျိုး စီးပွားနှင့် ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်တို့အား ထိပ်ဆုံးဦးစားပေး ထည့်သွင်းစဉ်းစားမည်ဖြစ်သည်’ (ပုဒ်မ ၂၊ ပုဒ်မခွဲ ၇) ဟု ဖော်ပြထားပါသည်။

ခွဲထွက်ခြင်း အပါအဝင် နယ်မြေအရ သီးခြားလွတ်လပ်စွာ ရပ်တည်ပိုင်ခွင့် (external self-determination)

မိမိနယ်မြေကို ကိုယ်ပိုင်စီမံအုပ်ချုပ်ပိုင်ခွင့် (Internal Self-Determination) နှင့် နယ်မြေအရ သီးခြား လွတ်လပ်စွာရပ်တည်ပိုင်ခွင့် (External Self-Determination) တို့အတွက် အခွင့်အရေး အပြည့်အဝကို အသိအမှတ်ပြုခြင်းသည် အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာကျင့်သုံးမှုအားဖြင့် အလွန်ရှားပါးသည့် ဖြစ်စဉ်တစ်ခုဖြစ်ပါသည်။

အီသီယိုးပီးယားနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ (၁၉၉၅ ခုနှစ်) တွင် နယ်မြေအရ သီးခြား လွတ်လပ်စွာ ရပ်တည်ပိုင်ခွင့် (External Self-Determination) ကို အသိအမှတ်ပြုထားသည်။ ပုဒ်မ ၃၉ ('လူမျိုးများ၊ နိုင်ငံသားများနှင့် ပြည်သူများ၏ အခွင့်အရေးများ') တွင် လူမျိုး၊ နိုင်ငံသား သို့မဟုတ် ပြည်သူတစ်ရပ်အား 'ယဉ်ကျေးမှုအစဉ်အလာများ သို့မဟုတ် ဓလေ့ထုံးတမ်းများအားဖြင့် အတိုင်း အတာများစွာ တူညီသော၊ အပြန်အလှန် ဘာသာစကားနားလည်နိုင် သော၊ တူညီသည့် သို့မဟုတ် ဆက်စပ်နေသည့် ကိုယ်ပိုင်လက္ခဏာများကို ယုံကြည်သော၊ စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ သွင်ပြင်လက္ခဏာ တူညီပြီး ခွဲခြားသတ်မှတ်နိုင်သော ပမာဏများစွာ ဆက်စပ်နေသည့် နယ်နိမိတ်တစ်ခုအတွင်း နေထိုင်ကြသည့် ပုဂ္ဂိုလ်အုပ်စုများ' အဖြစ် အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုထားပါသည် (ပုဒ်မခွဲ ၅)။

အဆိုပါ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်တွင် ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်အား အီသီယိုးပီးယားနိုင်ငံအတွင်းရှိ ယဉ်ကျေးမှု/လူမျိုးစုဆိုင်ရာ ဘုံဝိသေသလက္ခဏာများရှိကြသည့် အုပ်စုများအားလုံးနှင့်တကွ အရေး ပါသည်မှာ နိုင်ငံ၏ခွဲခြားသတ်မှတ်နိုင်ပြီး ပမာဏများစွာဆက်စပ်နေသည့် ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ နယ်နိမိတ် အတွင်းနေထိုင်ကြသူများအားလုံးတွင် ပိုင်ဆိုင်ကြသော အများနှင့်သက်ဆိုင်သည့် အခွင့်အရေး တစ်ရပ်ဖြစ်သည်ဟူ၍ ရှင်းလင်းစွာရှုမြင်ဖော်ပြထားပါသည်။ ပုဒ်မခွဲတွင် အသိအမှတ်ပြုထားသည့် အုပ်စုများအားလုံးကို 'ခွဲထွက်ခွင့်အပါအဝင် ခြွင်းချက်မရှိ ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်' (ပုဒ်မခွဲ ၁) သေချာစွာ ပေးအပ်ထားခြင်းကြောင့် အီသီယိုးပီးယားနိုင်ငံသည် လက်ရှိအခြေခံဥပဒေများအနက် နယ်မြေအရ သီးခြား လွတ်လပ်စွာရပ်တည်ပိုင်ခွင့် (External Self-Determination) ကို အခြေခံဥပဒေအတွင်း ထည့်သွင်းပြဌာန်းထားသည့် ထူးခြားသော ဖြစ်စဉ်တစ်ခုဖြစ်သည်။

မိမိနယ်မြေကို ကိုယ်ပိုင်စီမံအုပ်ချုပ်ပိုင်ခွင့် (internal self-determination) ကိုလည်း ပုဒ်မ ၃၉ အတွင်း အောက်ပါအတိုင်း ပြဌာန်းထားပါသည် -

- (၂) အီသီယိုးပီးယားနိုင်ငံအတွင်းရှိ လူမျိုးတိုင်း၊ နိုင်ငံသားတိုင်းနှင့် ပြည်သူတိုင်းတွင် မိမိတို့၏ ကိုယ်ပိုင်ဘာသာစကားကို ပြောဆို၊ ရေးသား၊ ဖန်တီးပိုင်ခွင့်၊ မိမိတို့၏ ယဉ်ကျေးမှုကို ထုတ်ဖော်ခွင့်၊ ဖန်တီးခွင့်နှင့် မြှင့်တင်ခွင့်၊ နှင့် မိမိတို့၏သမိုင်းကြောင်းကို ထိန်းသိမ်းပိုင်ခွင့်တို့ရှိသည်။
- (၃) အီသီယိုးပီးယားနိုင်ငံအတွင်းရှိ လူမျိုးတိုင်း၊ နိုင်ငံသားတိုင်းနှင့် ပြည်သူတိုင်းတွင် မိမိတို့ နေထိုင်ရာ နယ်မြေအတွင်း အစိုးရ အင်စတီကျူးရှင်းများ တည်ထောင်ခွင့်နှင့် အစိုးရနှင့် ဖက်ဒရယ်အစိုးရများတွင် တန်းတူညီမျှစွာ ကိုယ်စားပြုပါဝင်နိုင်ခွင့်တို့အပါအဝင် ကိုယ်ပိုင် ပြဌာန်းခွင့် အပြည့်အဝရှိသည်။

အမှန်စင်စစ်တွင် အီသီယိုးပီးယားနိုင်ငံအား လူမျိုးစုဖက်ဒရယ်စနစ်တစ်ရပ်နှင့်အညီ ဖက်ဒရယ် အစိုးရဖွဲ့စည်းခဲ့ရာတွင် ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်သည် အရေးအကြီးဆုံး အခန်းကဏ္ဍတွင် ပါဝင်ခဲ့ပြီး ယင်း၏ အကျိုးကျေးဇူးများအပေါ် ဆွေးနွေးငြင်းခုံမှုများစွာ ရှိနေပါသည်။ တစ်ချိန်ထဲတွင် လက်တွေ့ တွင်မူ အီသီယိုးပီးယားနိုင်ငံတွင် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာကို ဗဟိုမှ များစွာချုပ်ကိုင်ထားသောကြောင့် ခွဲထွက်ရေးကို မဆိုထားဘဲ အဓိပ္ပာယ်ပြည့်ဝသည့် ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်ရရှိရေးအတွက်ပင် ဖြစ်နိုင်ခြေ နှင့် ဝေးကွာနေစေပါသည်။

ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်နှင့် ကိုယ်ပိုင်
ပြဌာန်းခွင့်တို့အား ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဖြင့်
အသိအမှတ်ပြုခြင်းသည် သမိုင်းဝင်
အငြင်းပွားမှုများ သို့မဟုတ် တောင်းဆိုမှု
များအား ရင်ဆိုင်ဖြေရှင်းနေစဉ်တွင်
နယ်နိမိတ်သတ်မှတ်ခြင်းများနှင့် အာဏာ
လွှဲပြောင်းပေးခြင်းတို့နှင့် စပ်လျဉ်းသည့်
သက်ဆိုင်ရာ စေ့စပ်ညှိနှိုင်းမှုများအား
အချိန်ရွှေ့ဆိုင်းထားနိုင်သည့် “ခွဲထွက်မှု
မဖြစ်ပေါ်ရေး ဖြေရှင်းချက်” တစ်ခု
ဖြစ်နိုင်ပါသည်။

**ငြိမ်းချမ်းရေးအတွက် အခြေခံအုတ်မြစ်အဖြစ် မိမိနယ်မြေကို ကိုယ်ပိုင်စီမံအုပ်ချုပ်
ပိုင်ခွင့် (internal self-determination)**

ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်သည် သမိုင်းဝင်ပဋိပက္ခများ၊ အထူးသဖြင့် သမိုင်းဝင်စာချုပ်များဖြင့်
အားပေးထောက်ခံထားသည့် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစု/ဘာသာရေးဆိုင်ရာ ရှုထောင့်များ သို့မဟုတ်
သမိုင်းဝင်နယ်နိမိတ်ဒေသ သို့မဟုတ် မူလပိုင်နက် တောင်းဆိုချက်များပါဝင်သော ပဋိပက္ခများကို
ဖြေရှင်းရာတွင် အရေးကြီးဆုံး အခန်းကဏ္ဍတစ်ခုဖြစ်နိုင်ပါသည်။

ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်နှင့် ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်တို့အား ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဖြင့် အသိအမှတ်
ပြုခြင်းသည် သမိုင်းဝင်အငြင်းပွားမှုများ သို့မဟုတ် တောင်းဆိုမှုများအား ရင်ဆိုင်ဖြေရှင်းနေစဉ်တွင်
နယ်နိမိတ်သတ်မှတ်ခြင်းများနှင့် အာဏာလွှဲပြောင်းပေးခြင်းတို့နှင့်စပ်လျဉ်းသည့် သက်ဆိုင်ရာ
စေ့စပ်ညှိနှိုင်းမှုများအား အချိန်ရွှေ့ဆိုင်းထားနိုင်သည့် ‘ခွဲထွက်မှုမဖြစ်ပေါ်ရေး ဖြေရှင်းချက်’ တစ်ခု
ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ ယင်းကို ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နှင့် ဖိလစ်ပိုင်နိုင်ငံတို့ရှိ ဖြစ်စဉ်များတွင် တွေ့ရှိနိုင်ပါသည်။
သို့ရာတွင် အဆိုပါဖြစ်စဉ်နှစ်ရပ်လုံးတွင် အကယ်၍ ရေရှည်တည်တံ့သော ကာကွယ်ရေးအသုံးစရိတ်
လျော့ချမှုကြောင့် စီးပွားရေးအကျိုးကျေးဇူးများရရှိရေးကို ဖော်ဆောင်မည်ဖြစ်ပါက လက်တွေ့တွင်
အဓိပ္ပာယ်ပြည့်ဝပြီး ရန်ပုံငွေလုံလောက်စွာ ပံ့ပိုးထားသည့် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ လွှဲပြောင်းခြင်းကို
လုပ်ဆောင်ရန် လိုအပ်ပါသည်။

မူဆလင်မင်ဒါနာအို ဒေသသည် ဖိလစ်ပိုင်နိုင်ငံတွင် ကိုလိုနီခေတ်ကတည်းက ကိုယ်ပိုင်အုပ်
ချုပ်ခွင့်ရရှိရေးအတွက် ကြိုးပမ်းခဲ့သည်။ အဆိုပါ ပဋိပက္ခကိုဖြေရှင်းရန်အတွက် စဉ်ဆက်မပြတ်
ကြိုးပမ်းမှုများ ပြုလုပ်ရာတွင် ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်သည် အရေးပါသည့် ကဏ္ဍတွင် ပါဝင်ခဲ့သည်။
မူဆလင် မင်ဒါနာအိုဒေသ အခြေစိုက်အုပ်စုများသည် ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်အား ခွဲထွက်ရေးနှင့်
အဓိပ္ပာယ်တူ ဝေါဟာရတစ်ခုအဖြစ် အသုံးပြုလေ့ရှိခဲ့သော်လည်း ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ဆိုင်ရာ အစီ
အမံများဖော်ဆောင်ရေးအတွက် ဆွေးနွေးမှုများပြုလုပ်ရန် ငြိမ်းချမ်းရေးစေ့စပ်ညှိနှိုင်းမှုများ ပြုလုပ်ခဲ့
ရာတွင် အောင်မြင်မှုရရှိခဲ့သည်။ ၁၉၇၆ ခုနှစ် ထရီပိုလီ သဘောတူညီချက်သည် ဖိလစ်ပိုင်နိုင်ငံ၏
နယ်နိမိတ် အစိတ်အပိုင်းအတွင်းရှိ မူဆလင် မင်ဒါနာအိုဒေသရှိ ပြည်သူများအတွက် ကိုယ်ပိုင်
အုပ်ချုပ်ခွင့် ပိုမိုပေးအပ်ရေးတွင် ဗဟိုပြုခဲ့သော စေ့စပ်ညှိနှိုင်းအဖြေရာရာတွင် ပြောင်းလဲတိုးတက်မှု၏
ပြယုဂ်တစ်ခုဖြစ်သည်။ အဆိုပါ စေ့စပ်ညှိနှိုင်း သဘောတူညီမှုကို ဖိလစ်ပိုင်နိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ
ဥပဒေ (၁၉၈၇) တွင် တွေ့မြင်နိုင်သည် - ‘မူဆလင် မင်ဒါနာအို ဒေသအတွင်းနှင့် တောင်တန်းဒေသ
အတွင်းရှိ ဘုံသမိုင်းဝင်ယဉ်ကျေးမှု အမွေအနှစ်များ၊ စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေး ဖွဲ့စည်းပုံများနှင့် အခြား
သက်ဆိုင်ရာ ဝိသေသလက္ခဏာများရှိသည့် ခရိုင်များ၊ မြို့ကြီးများ၊ မြို့နယ်ပယ်ဒေသများနှင့် ပထဝီ
နယ်နိမိတ်ဒေသများအတွင်းတွင် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသများအား ဤဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏
မူဘောင်၊ နိုင်ငံတော်၏ အချုပ်အခြာအာဏာနှင့်တကွ ဖိလစ်ပိုင်သမ္မတနိုင်ငံ၏ နယ်နိမိတ်ဒေသ
အတွင်း တည်ထောင်သတ်မှတ်သွားမည်ဖြစ်သည်။’ (ပုဒ်မ ၁၅)။

အဆိုပါ ပြဌာန်းချက်သည် (အကြမ်းဖက်မှုများ တစ်ခါတစ်ရံ ပါဝင်သော) မင်ဒါနာအို လှုပ်ရှားမှု
၏ ပုံစံအမျိုးမျိုးတွင် ရှေ့တန်းတင်ဖော်ဆောင်ခဲ့သည့် ခွဲထွက်ရေးတောင်းဆိုမှုများကို လျော့ပါးသွား
စေမည့် နည်းလမ်းတစ်ခုအဖြစ် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်နှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ ခွဲဝေပေးခြင်းတို့မှ
တစ်ဆင့် မိမိနယ်မြေကို ကိုယ်ပိုင်စီမံအုပ်ချုပ်ပိုင်ခွင့် (internal self-determination) ကို အသိ
အမှတ်ပြုခဲ့သည်။ ဖိလစ်ပိုင်အစိုးရသည် ယင်း၏ကတိစကားအတိုင်း ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ
ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသများ တည်ထောင်ပေးခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် ပြောင်းလဲမှုများသည် မင်ဒါနာအို
ပြည်သူများထံသို့ ရောက်ရှိခြင်းမရှိပေ။ ဒေသအတွင်း ယခင်ကဲ့သို့ပင် ဖွဲ့ဖြိုးတိုးတက်မှုမရှိ ဖြစ်နေ
ဆဲဖြစ်ပြီး အဓိပ္ပာယ်ပြည့်ဝသည့် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာခွဲဝေပေးခြင်းမရှိသဖြင့် ပြည်သူများသည် စိတ်
ပျက်လက်ပျက်ဖြစ်ခဲ့ရပြီး ပဋိပက္ခများ ဆက်လက်ဖြစ်ပွားနေခဲ့သည်။ ၁၉၉၆ ခုနှစ် မင်ဒါနာအို အပြီး
သတ်သဘောတူညီချက်တွင် အစိုးရသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ အောက်တွင် မင်ဒါနာအိုဒေသ

၏ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်မူဘောင်ကို ပြင်ဆင်ရန် သို့မဟုတ် ဖျက်သိမ်းရန်နှင့် မူဘောင်အသစ်ကို ပြည်သူ့ဆန္ဒခံယူရန် တင်ပြမည်ဟု ကတိကဝတ် ပြုခဲ့သည်။ ၂၀၀၁ ခုနှစ်တွင် မင်ဒါနာအိုဒေသ၏ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်အပေါ် ဥပဒေသစ်တစ်ခုကို ထုတ်ပြန်ခဲ့ပြီး ဖက်ဒရယ်စနစ်သည် မင်ဒါနာအိုဒေသ ငြိမ်းချမ်းရေးကို မည်သို့အားပေးနိုင်ကြောင်းနှင့်စပ်လျဉ်း၍ လက်ရှိ ဖိလစ်ပိုင်နိုင်ငံ၏ အခြေခံဥပဒေ ဆိုင်ရာ ဆွေးနွေးပွဲများတွင် ဆွေးနွေးငြင်းခုံလျက်ရှိသည်။

ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်နှင့်စပ်လျဉ်း၍ စေ့စပ်ညှိနှိုင်းသဘောတူညီမှုများ ရယူခြင်းဖြင့် အကြမ်း မဖက်ဘဲ ပဋိပက္ခဖြေရှင်းရန်နှင့် ခွဲထွက်ရေး လှုပ်ရှားမှုများကို အဆုံးသတ်နိုင်ရန် မည်သို့အထောက် အပံ့ဖြစ်နိုင်ကြောင်းကို ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နိုင်ငံ၏ စစ်တကောင်းတောင်းတန်းဒေသများ (CHT) ရှိ ကိုယ် ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ဆိုင်ရာ ပဋိပက္ခဖြစ်စဉ်တွင်လည်း တွေ့မြင်နိုင်သည်။ CHT ဒေသသည် ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ် နိုင်ငံတွင် ဗြိတိသျှကိုလိုနီအုပ်စိုးမှုအောက်တွင်ရှိခဲ့စဉ်ကပင် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ကို အထူးအတိုင်း အတာတစ်ခုအထိ ရရှိခဲ့သည်။ ယင်းသို့ရရှိခဲ့ခြင်းကို လူမျိုးစုခေါင်းဆောင်များအား တရားမဥပဒေ နှင့် ရာဇဝတ်ဥပဒေတို့ကို စီမံခန့်ခွဲခွင့်ပေးအပ်ထားခြင်းအပါအဝင် CHT ဒေသ၏ ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့် ကို အကာအကွယ်ပေးထားသည့် ၁၉၀၁ ခုနှစ် ဥပဒေများတွင် တွေ့မြင်နိုင်သည်။ ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နိုင်ငံ လွတ်လပ်ရေး ရရှိခဲ့သည့်အခါတွင်မူ အစိုးရသည် CHT ၏ အထူးအဆင့်အတန်းကို အသိအမှတ်ပြုရန် ငြင်းဆိုခဲ့သည်။

CHT ငြိမ်းချမ်းရေး သဘောတူညီမှုစာချုပ် လက်မှတ်ရေးထိုးမီအချိန်အထိ ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့် နှင့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ် ခွင့်တို့အတွက် အကြမ်းဖက်ဆန္ဒပြမှုများသည် နှစ်ပေါင်း ၂၀ ခန့် (၁၉၇၇-၁၉၉၇) ပြင်းထန်စွာပေါ်ပေါက်ခဲ့သည်။ ငြိမ်းချမ်းရေး သဘောတူညီမှုစာချုပ်သည် CHT ဒေသရှိ ပြည်သူများ၏ မျိုးနွယ်စုကွဲပြားမှုနှင့် အဆင့်အတန်းကို အသိအမှတ်ပြုခဲ့ပြီး CHT ဒေသအတွင်းရှိ ဒေသန္တရအစိုးရများကို ပေါင်းစည်းကာ ဒေသဆိုင်ရာကောင်စီတစ်ခုတည်ထောင်ခြင်းဖြင့် လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာ လွှဲပြောင်းပေးခဲ့ကာ လူမျိုးစုကိုယ်စားပြုမှုကို သေချာစေခဲ့ပြီး CHT ဒေသနှင့်သက်ဆိုင်သော ဆုံးဖြတ်ချက်တစ်စုံတစ်ရာပြုလုပ်သည့် အခါတိုင်းတွင် ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နိုင်ငံ အစိုးရအနေဖြင့် ကောင်စီ နှင့် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ရန် သတ်မှတ်ထားခဲ့သည်။ အစိုးရသည် CHT ဒေသကို အထူးကြီးကြပ်ရန် အတွက် ကော်မရှင်တစ်ခုနှင့် ဝန်ကြီးဌာနတစ်ခု ဖန်တီးတည်ထောင်ခဲ့ကာ အင်စတီကျူးရှင်းဆိုင်ရာ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများကိုလည်း ကတိကဝတ်ပြုလုပ်ဆောင်ခဲ့သည်။ ဤနည်းအားဖြင့် သဘောတူညီမှု စာချုပ်သည် နိုင်ငံ၏ တည်ဆဲမူဘောင်အတွင်း CHT ဒေသအတွက် ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့် ပိုမိုပေးရန် နှင့် ယင်းတို့၏ နိုင်ငံရေးအဆင့်အတန်းအပေါ် ထိန်းချုပ်ခွင့်ပေးရန် CHT ကိုယ်စားလှယ်များ၏ တောင်းဆိုချက်များနှင့် ကိုက်ညီခဲ့သည့်အတွက် ခွဲထွက်ရေးတောင်းဆိုမှုများ ရပ်တန့်သွားစေခဲ့ သည်။ CHT ငြိမ်းချမ်းရေးသဘောတူညီမှုစာချုပ်အား အခြေခံဥပဒေတွင် ထည့်သွင်းပြဌာန်းခဲ့ခြင်း မရှိသော်လည်း စာချုပ်အတွင်းရှိ အခြေခံမူများစွာကို ဥပဒေပြဌာန်းကာ အင်စတီကျူးရှင်းများတွင် ထည့်သွင်းခဲ့သည်။

ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့် အစီအမံများအတွက် အခြေခံအုတ်မြစ်အဖြစ် မိမိနယ်မြေကို ကိုယ်ပိုင်စီမံ အုပ်ချုပ်ပိုင်ခွင့် (internal self-determination)

နယ်မြေဒေသအလိုက် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်

ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျော့ချရေးနှင့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ဆိုင်ရာ အစီအမံများကို ဖက်ဒရယ်အသွင် ဖြင့် လုပ်ဆောင်နိုင်သော်လည်း ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ဆိုင်ရာ အစီအမံများအား ဖက်ဒရယ်မဟုတ် သော နိုင်ငံများတွင်ပါ ဖော်ဆောင်နိုင်ပါသည် (Ginsburg ၂၀၁၈(က))။ ယင်းသည် ငြိမ်းချမ်းရေး စေ့စပ်ညှိနှိုင်းမှုများ လုပ်ဆောင်သည့်အခြေအနေများတွင် အသုံးဝင်နိုင်သော်လည်း ပဋိပက္ခ ဖြေရှင်း မှုနှင့် ဆက်စပ်ခြင်းမရှိသော အခြားဖြစ်စဉ်များစွာလည်း ရှိပါသည်။ အဆိုပါဖြစ်စဉ်များစွာတို့တွင် ၂၀၀၇ ခုနှစ်အတွင်း ကုလသမဂ္ဂ ဌာနတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးကြေညာချက် (UNDRIP) ကိုထုတ်ပြန်ခဲ့ခြင်းနှင့်အတူ ဌာနတိုင်းရင်းသားလူမျိုးအသိုင်းအဝိုင်းများအတွက် အထူး ရေးဆွဲထားသော မိမိနယ်မြေကို ကိုယ်ပိုင်စီမံခန့်ခွဲပိုင်ခွင့်များပေးခြင်း ပါဝင်ခဲ့သည်။

ဂရင်းလန်းသည် ဒိန်းမတ် ကိုလိုနီဟောင်းတစ်ခုဖြစ်ပြီး ၁၉၅၃ ခုနှစ်တွင် ဒိန်းမတ်အခြေခံ ဥပဒေ၏ အောက်တွင် "မဲဆန္ဒနယ်" တစ်ခု၏ အဆင့်အတန်းပေးအပ်ခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် ဂရင်းလန်း ပြည်သူများသည် စီးပွားရေးနှင့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ လွတ်လပ်မှုပိုမိုရရှိရန် လိုလားကြသောကြောင့် ယင်းတို့အား ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်ကို အခြေခံကာ တောင်းဆိုခဲ့ကြသည်။ ၁၉၇၉ ခုနှစ်တွင် ဒိန်းမတ် အစိုးရသည် ဆန္ဒခံယူပွဲတစ်ခုကို ကျင်းပခဲ့ရာ ဂရင်းလန်းအား အိမ်စောင့်အစိုးရဖြင့် အုပ်ချုပ်ခွင့်ပေးရန် ဆန္ဒမဲ ၆၃% ရရှိခဲ့သည်။ အိမ်စောင့်အစိုးရအုပ်ချုပ်မှု အက်ဥပဒေအား ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့် အက် ဥပဒေနှင့် ၂၀၀၈ ခုနှစ်တွင် အစားထိုးခဲ့ပြီး ဂရင်းလန်းကိုယ်ပိုင်အစိုးရကို ၂၀၀၉ ခုနှစ်တွင် အခြေခံ ဥပဒေအတွင်း ထည့်သွင်းပြဌာန်းခဲ့သည်။ ၂၀၀၉ ခုနှစ် ဇွန်လ ၂၁ ရက်နေ့ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့် စတင်သည့် အထိမ်းအမှတ်အခမ်းအနား၌ ဒိန်းမတ်ဝန်ကြီးချုပ် Lars Løkke Rasmussen က ဂရင်းလန်းပါလီမန်သို့ မိန့်ခွန်းပြောကြားရာတွင်

'ယနေ့သည် လွတ်လပ်သည့် နေ့တစ်နေ့ဖြစ်ပြီး ဆုံးဖြတ်ချက်များ ပြုလုပ်ရာတွင် တိုက်ရိုက်အကျိုး သက်ရောက်ခံရမည့် ပြည်သူများမှ လုပ်ဆောင်ခြင်းသည် အကောင်းဆုံးဖြစ်သည်ဟူသော ကောင်းမွန် သည့် အယူအဆကို ဆက်လက်အခြေခံသွားမည့် နေ့တစ်နေ့ ဖြစ်ပါသည်။ ယနေ့သည် တာဝန်ယူမှုရှိသည့် နေ့တစ်နေ့ဖြစ်ပြီး ပြည်သူများအနေဖြင့် မိမိတို့၏ ကံကြမ္မာနှင့် အနာဂတ်ကို မိမိတို့ကိုယ်တိုင် တာဝန်ယူ ဆောင်ရွက်သင့်သည် ဟူသော ကောင်းမွန်သည့် အယူအဆကို ဆက်လက်အခြေခံသွားမည့် နေ့တစ်နေ့ ဖြစ်ပါသည်။ ယနေ့သည် စည်းလုံးညီညွတ်သည့် နေ့တစ်နေ့ဖြစ်ပြီး ယနေ့တွင် ကျွန်ုပ်တို့အနေဖြင့် တင်းကြပ်လွန်းနေသည့် အနှောင့်အဖွဲ့များကို ဖြေလျှော့ကာ ခိုင်မာအားကောင်းစေသည့် ဆက်ဆံရေးများ ကို ဆက်လက်ဆုပ်ကိုင်သွားမည့် နေ့တစ်နေ့ ဖြစ်ပါသည်။' ဟုဆိုကာ ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်၏ အနှစ်သာရ ကို တင်ပြခဲ့သည်။

ထို့ပြင် "ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ဥပဒေသည် ဂရင်းလန်းပြည်သူများအား နိုင်ငံတကာဥပဒေများနှင့် အညီ ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့် အခွင့်အရေးရှိကြောင်း အသိအမှတ်ပြုပါသည်" ဟူ၍လည်း အတိအလင်း အသိအမှတ်ပြုပြောဆိုခဲ့ပါသည်။ ဤဥပဒေမှတစ်ဆင့် ဂရင်းလန်းသည် ဒိန်းမတ်အစိုးရ၏ အစိတ် အပိုင်းတစ်ခု ဖြစ်နေဆဲဖြစ်သော်လည်း မိမိတို့၏ ကိုယ်ပိုင်ပါလီမန်ကို ကိုယ်တိုင်ရွေးချယ်တင်မြှောက် ခြင်း၊ ကိုယ်ပိုင်ပညာရေး၊ ကျန်းမာရေးနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ မူဝါဒများနှင့် ဝန်ဆောင်မှုများ ကို ကြီးကြပ်ခြင်းနှင့် ဗဟိုပါလီမန်တွင် ကိုယ်စားပြုပါဝင်နိုင်ရန် အာမခံရရှိထားခြင်းတို့ဖြင့် မိမိတို့၏ ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်ကို ရရှိနိုင်သည်။

ကနေဒါနိုင်ငံသည်လည်း ယင်း၏ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူထုများ၏ ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်ကို ကာကွယ်မြှင့်တင်ရန် ဆောင်ရွက်သည့်အနေဖြင့် ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့် အစီအမံများကို အသိအမှတ် ပြုခဲ့ပါသည်။ ကနေဒါနိုင်ငံသည် ယင်း၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ (၁၉၈၂) အပိုင်း ၂၊ ပုဒ်မ ၃၅၊ ကနေဒါနိုင်ငံရှိဌာနေပြည်သူများ၏အခွင့်အရေးများကို အခြေခံကာ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ တရားစီရင်ပိုင်ခွင့်များကို အသိအမှတ်ပြုသည့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ဆိုင်ရာ သဘောတူညီမှုစာချုပ် စုစုပေါင်း ၂၂ ခုတွင် လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့သည်။ အဆိုပါ သဘောတူညီချက်များတွင် နယ်ပယ် အားဖြင့် အမျိုးမျိုးပါဝင်နိုင်ပါသည်။ (နီဗာစကော့ရှား Mirkmaq အသိုင်းအဝိုင်းများနှင့် ပညာရေး ဆိုင်ရာ မိတ်ဖက်ဆောင်ရွက်ခြင်းကဲ့သို့သော) အချို့သော သဘောတူညီချက်များသည် ဌာနေ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအား မိမိတို့၏ နယ်မြေများအတွင်း အစိုးရလုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများကို အကန့် အသတ်ဖြင့် ခွင့်ပြုပေးထားပြီး အခြားသဘောတူညီချက်များတွင်မူ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်နှင့် ဥပဒေ ပြဌာန်းခွင့်များပေးအပ်ထားကာ သမားရိုးကျ အာဏာပိုင် အဖွဲ့အစည်းများနှင့် အစိုးရပုံစံများကို အသိအမှတ်ပြုခဲ့သည်။

သို့တိုင်အခြားသဘောတူညီချက်များမှာ ဗြိတိသျှကိုလံဘီယာတွင် (ဒေသန္တရအစိုးရနှင့် ကနေဒါ အစိုးရတို့အကြား ၂၀၀၀ ခုနှစ်တွင် သဘောတူညီခဲ့သည့်) ယနေ့ခေတ်စာချုပ်ကို ပထမဦးဆုံး လက်မှတ် ရေးထိုးခဲ့သော Nisga'a Lisims အစိုးရကဲ့သို့သော လူမျိုးစုအစိုးရများ ဖြစ်ကြသည်။ ၂၀၀၈ ခုနှစ် တွင် ကနေဒါနိုင်ငံအစိုးရသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများနှင့် ကနေဒါ နိုင်ငံအစိုးရ၏ ဆက်ဆံရေး ဆိုင်ရာ အခြေခံမူများအား 'အစိုးရအနေဖြင့် မိတ်ဖက်ဆောင်ရွက်မှုများတွင် စတင်ပါဝင်ပြီး လက်ရှိ အခြေအနေများမှ သိသိသာသာပြောင်းလဲမှုတစ်ခုအဖြစ်' UNDRIP နှင့် ပိုမိုကိုက်ညီရန်အတွက်

ဥပဒေများပြန်လည်ဆန်းစစ်ခြင်းနှင့် ပြုပြင်ပြောင်းလဲခြင်းများတွင် လမ်းညွှန်နိုင်ရန် ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။ အခြေခံမူများအား ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် 'ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့် (နှင့်) ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်' ရှိသည်ဟူ၍ အသိအမှတ်ပြုခြင်းဖြင့် စတင်ခဲ့သည်။ ဆီလျော်မှုအရှိဆုံး အခြေခံမူအချို့တွင် ကနေဒါအစိုးရသည် - '(၁) ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများနှင့် ဆက်ဆံရေးများအားလုံးတွင် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်အတွက် အရေးပါသည့် အခွင့်အရေးများအပါအဝင် ယင်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်အား အသိအမှတ်ပြု အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းတို့တွင် အခြေခံရမည်။' နှင့် (၄) ဌာနေ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်သည် ကနေဒါနိုင်ငံ၏ **ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်သည့် ဖက်ဒရယ်စနစ်**၏ တိုးတက်ပြောင်းလဲလျက်ရှိသော အစိတ်အပိုင်းဖြစ်သည်။' ဟု အသိအမှတ်ပြုကြောင်း ဖော်ပြထားပါသည်။ အထူးသဖြင့် အခြေခံမူ ၄ တွင် ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်သည် နိုင်ငံတော် ဖွဲ့စည်းပုံများနှင့် နယ်မြေအလိုက်လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများ လွှဲပြောင်းပေးခြင်းနှင့် မည်သို့နီးကပ်စွာ ဆက်စပ်နေကြောင်း ဖော်ပြထားပါသည်။

ပနားမားနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ (၁၉၇၅ ခုနှစ်) ပုဒ်မ ၅ သည် အစိုးရအား "အထူးစည်းမျဉ်းများ လိုက်နာစေရန်ဖြစ်စေ၊ အုပ်ချုပ်ရေး သို့မဟုတ် အများပြည်သူဆိုင်ရာ ဝန်ဆောင်မှုများ ပေးအပ်ရာတွင် ပိုမိုချောမွေ့ စေရန်ဖြစ်စေ၊ ဥပဒေအရ နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာဒေသများ" ဖန်တီးရန် ခွင့်ပြုပေးထားသည်။ ယင်းကို အခြေခံကာ ပနားမား အစိုးရသည် ၁၉၃၈ ခုနှစ်တွင် Kuna Yala အထူးကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ဒေသကို ဖန်တီးတည်ထောင်ခဲ့သည်။ အဆိုပါ ဒေသ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများအား ၁၉၅၃ ခုနှစ်တွင် ပြဌာန်းခဲ့သော အက်ဥပဒေပြဌာန်းချက်အမှတ် ၁၆ တွင် သတ်မှတ်ပြဌာန်းထားသည်။ သဘောတူညီချက်အရ Kuna Yala ဒေသသည် ပနားမားအစိုးရထံ ဝင်ငွေခွန် ပေးဆောင်ခြင်းမပြုရဘဲ၊ ယင်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင်အစိုးရနှင့် ရဲတပ်ဖွဲ့ရှိပြီး ဒေသတွင်းရှိ ခရီးသွားလုပ်ငန်းကို ထိန်းချုပ်ကြီးကြပ်သည်။

ပိုမိုကျယ်ပြန့်သည့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်

မက္ကဆီကိုနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ (၁၉၁၇ ခုနှစ်) တွင် "ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်သည် အမျိုးသားစည်းလုံးညီညွတ်ရေးကို အာမခံနိုင်ရန်အတွက် အခြေခံဥပဒေကို လေးစားလိုက်နာရမည်။" ဟူ၍ သတ်မှတ်ထားပါသည် (ပုဒ်မ ၂)။ ဤအခွင့်အရေးအား ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများအတွက်သာ ပေးအပ်ထားသော်လည်း ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့် ဆိုသည်မှာ အောက်ပါတို့အတွက် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ကိုဆိုလိုကြောင်း ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် အသေးစိတ်ဖော်ပြထားသောကြောင့် ယင်းသည် အထူးမြင်သာသည့် သာဓကတစ်ရပ်လည်း ဖြစ်သည်။ -

- မိမိတို့၏ လူမှုရေး၊ စီးပွားရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ကိုယ်ပိုင်အဖွဲ့အစည်းကို ဆုံးဖြတ်ရန်
- အခြေခံဥပဒေ နှင့် လူ့အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ မူဘောင် (ဥပမာ - "အမျိုးသမီးများ၏ ဂုဏ်သိက္ခာနှင့် ဘေးကင်းလုံခြုံရေး" ကို လေးစားလိုက်နာခြင်းဖြင့်) အတွင်း ဒေသတွင်း ပဋိပက္ခများကို ဖြေရှင်းရန် မိမိတို့၏ ကိုယ်ပိုင်တရားစီရင်ရေးစနစ်များကို အသုံးပြုရန်
- ရိုးရာစည်းမျဉ်းများ၊ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများနှင့် ဓလေ့ထုံးစံများနှင့်အညီ အာဏာပိုင်အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ကိုယ်စားလှယ်များအား ရွေးကောက်တင်မြှောက်ရန်
- မိမိတို့၏ ယဉ်ကျေးမှုများ၊ ဘာသာစကားများနှင့် ကိုယ်ပိုင်လက္ခဏာများကို ထိန်းသိမ်းမြှင့်တင်ရန်
- အခြေခံဥပဒေ၏ ဘောင်အတွင်း သဘာဝသယံဇာတများအား အထူးအသုံးပြုခွင့် အပါအဝင် မိမိတို့၏ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် နှင့် မြေယာများကို ထိန်းသိမ်းထားရန်
- မိမိတို့၏ ဘာသာစကားများ၊ ယဉ်ကျေးမှုများနှင့် ရင်းနှီးကျွမ်းဝင်သည့် ဘာသာပြန်ပုဂ္ဂိုလ်များနှင့် ရှေ့နေများရရှိပိုင်ခွင့် အပါအဝင် မိမိတို့၏ ယဉ်ကျေးမှု အလေ့အထများ ပါဝင်သော အမှုကြားနာမှုများနှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများအားလုံးတွင် အဆိုပါ ယဉ်ကျေးမှု အလေ့အထများကို ထည့်သွင်းစဉ်းစား စေရန် (ပုဒ်မ ၂(က))

ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်၏ အသေးစိတ် အစိတ်အပိုင်းများကို ခွဲခြားသတ်မှတ်ခြင်းဖြင့်၊ အခြေခံဥပဒေသည် ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်အား လက်တွေ့တွင် မည်သို့ဖော်ဆောင်ရမည်ကို အစိုးရအရာရှိများ

နှင့် အစိုးရတို့အတွက် ပိုမိုလွယ်ကူစွာ နားလည်သဘောပေါက်စေသည်။ ဆိုလိုသည်မှာ ကိုယ်ပိုင် ပြဌာန်းခွင့်ကို မကြာခင်ကိုင်ဆိုင်နိုင်အောင် အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အခြေခံမူတစ်ရပ်မျှသာမဟုတ်ဘဲ လက်တွေ့တွင်ပါ ဖော်ဆောင်နိုင်သည်။

အရေးကြီးသည်မှာ အခြေခံဥပဒေအရ မကြာခင်ကိုင်ဆိုင်အတွင်းရှိ ပြည်နယ်များအားလုံးတွင် ယင်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင်အခြေခံဥပဒေများနှင့် ဥပဒေများအတွင်း ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်နှင့် ကိုယ်ပိုင် အုပ်ချုပ်ခွင့် အစိတ်အပိုင်းများကို ထည့်သွင်းရေးဆွဲထားရန် ထပ်မံသတ်မှတ်ထားပါသည်။ ယင်းသည် ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်အား ဖက်ဒရယ်စနစ်တစ်ခုအတွင်း လက်တွေ့မည်သို့ ဖော်ဆောင်နိုင်ကြောင်း ဖော်ပြသောသာကောကောင်းတစ်ရပ်ဖြစ်ပါသည်။

ဘိုလီးဗီးယားနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ (၂၀၀၉ ခုနှစ်) တွင်လည်း ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများ၏ ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်ကိုအသိအမှတ်ပြုထားပြီး "နိုင်ငံတော်စည်းလုံးညီညွတ်သည့် အခြေအနေ" အတွင်း ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်တည်ရှိပုံကို အလေးပေးဖော်ပြထားပါသည်။

ကိုလိုနီခေတ် မတိုင်မီကတည်းက လူမျိုးများနှင့် မူလဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများနှင့် ယင်းတို့၏ ဘိုးဘေးများသည် ယင်းတို့၏ နယ်နိမိတ်များကို ထိန်းချုပ်ခဲ့ကြသောကြောင့် နိုင်ငံတော် စည်းလုံးညီညွတ်ရေး အခြေအနေတွင် ဤအခြေခံဥပဒေနှင့် ဥပဒေတို့နှင့် ကိုက်ညီသော ယင်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်၊ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်၊ ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေး၊ ယင်းတို့၏ အင်စတီကျူးရှင်းများအား အသိအမှတ်ပြုခြင်းနှင့် နယ်နိမိတ်ဒေသများဆိုင်ရာ ကိုယ်ပိုင်လက္ခဏာများ ခိုင်မာစေခြင်းတို့ကို အာမခံပါသည် (ပုဒ်မ ၂)။

အသင်းအဖွဲ့ဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးတစ်ရပ်အသွင်ဖြင့် မိမိနယ်မြေကို ကိုယ်ပိုင်စီမံအုပ်ချုပ်ပိုင်ခွင့် (internal self-determination)

တောင်အာဖရိကနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ (၁၉၉၆ ခုနှစ်) သည် ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်အား အုပ်စု၏ ကိုယ်ပိုင် လက္ခဏာအတွက် အခြေခံအုတ်မြစ်တစ်ခုအဖြစ် အသိအမှတ်ပြုထားသော်လည်း နယ်မြေခွဲထွက်မှုမရှိစေရေးကို တဖန် အကာအကွယ်ပေးထားကာ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်၏ အဓိပ္ပာယ်ကို ဥပဒေပြဌာန်းချက်များဖြင့် ဆုံးဖြတ်ချက်ချနိုင်ရန်လည်း ခွင့်ပြုထားသည် -

'ဤအခြေခံဥပဒေအတွင်း ပြဌာန်းထားသည့် တောင်အာဖရိကနိုင်ငံရှိ ပြည်သူတစ်ရပ်လုံး၏ ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်သည် ဤအခွင့်အရေး၏ မူဘောင်အတွင်း၊ သမ္မတနိုင်ငံ၏ နယ်မြေဒေသဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းတစ်ရပ်အတွင်းရှိ သို့မဟုတ် တစ်နည်းအားဖြင့် နိုင်ငံတော် ဥပဒေပြဌာန်းချက်များမှ သတ်မှတ်ထားသည့် ဘုံယဉ်ကျေးမှုနှင့် ဘာသာစကား အမွေအနှစ်များ ရှိသည့် အသိုင်းအဝိုင်းတစ်ရပ်ရပ်၏ ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့် သတ်မှတ်ချက်အား အသိအမှတ်ပြုမှုအပေါ် အဟန့်အတားမဖြစ်စေပေ။' (ပုဒ်မ ၂၃၅)

အခြေခံဥပဒေကို မူကြမ်းရေးဆွဲခဲ့သော ၁၉၉၆ ခုနှစ်တွင် အသစ်တည်ထောင်ခဲ့သော အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ တရားရုံးအား ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်ဆိုင်ရာ အဆိုပြုထားသည့် ပြဌာန်းချက်ကို ရှင်းလင်းဖော်ပြစေခဲ့ပြီး ယင်းကို အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အခြေခံမူတစ်ရပ်အဖြစ် သတ်မှတ်ခဲ့သည်။ ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်သည် "အသင်းအဖွဲ့ဆိုင်ရာအခွင့်အရေး" တစ်ရပ်ကိုကိုယ်စားပြုသည်။ ယင်းအား ပြည်သူလူထုအနေဖြင့် မိမိတို့၏ အခွင့်အရေးများကို အကာအကွယ်ပေးခြင်းအား မြှင့်တင်ခြင်းအပါအဝင် အများနှင့်သက်ဆိုင်သောလုပ်ငန်းများ လုပ်ဆောင်ရာတွင် စုပေါင်းပါဝင်စေနိုင်သည့် အခြေခံအုတ်မြစ်တစ်ခုအဖြစ် အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုထားပါသည်။ ဤဥပဒေတွင် ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်သည် တန်းတူညီမျှမှု၊ လွတ်လပ်စွာပြောဆိုခွင့်၊ လွတ်လပ်စွာ စည်းရုံးလှုပ်ရှားခွင့်တို့ကဲ့သို့သော အခြားသော အခြေခံဒီမိုကရေစီ အခွင့်အရေးများကို အထောက်အပံ့ပေးသည့် အခြေခံသဘောတရားတစ်ရပ်ဖြစ်သည်။ ပဋိပက္ခ ဖြစ်ပွားပြီး အခြေအနေများနှင့် အထူးသဖြင့် စနစ်တကျ လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများ ခံရနိုင်ဖွယ်ရှိသော အုပ်စုများရှိရာ အခြေအနေများနှင့် နိုင်ငံများတွင် ယင်းအခွင့်အရေးသည် အထူးအရေးကြီးပါသည်။

ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်ကို လူနည်းစုနှင့်
ဖယ်ကျဉ်ခံထားရသော အုပ်စုများအား
လွှမ်းမိုးဖိနှိပ်မှုမှ အကာအကွယ်ပေးသည့်
အခွင့်အရေးတစ်ရပ်အဖြစ်
အသုံးပြုကြသော်လည်း တစ်ခါတစ်ရံတွင်
ယင်းကို အင်အားကြီးသည့် အုပ်စုများ
သာမကဘဲ “လူနည်းစုအတွင်းမှ လူနည်းစု”
အသိုင်းအဝိုင်းများကလည်း သံသယဖြင့်
ရှုမြင်ကြသည်။

အထူးသဖြင့်၊ ပုဒ်မ ၂၃၅ တွင် ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်အား သမ္မတနိုင်ငံ၏ နယ်နိမိတ် တည်ရှိမှုကို ထိန်းသိမ်းထားရန်တွင်သာမက နိုင်ငံတော် ဥပဒေပြဌာန်းချက်များတွင် သတ်မှတ်ထားသည့် “အခြား မည်သည့်နည်းလမ်းမဆို” ဖြင့်လည်း သတ်မှတ်မည်ဖြစ်ပါသည်။ ယင်းသည် ဥပဒေပြဌာန်းရာတွင် အကန့်အသတ်မရှိ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် လုပ်ဆောင်နိုင်စေပြီး ပြည်သူများ၏ အကျိုးစီးပွားနှင့် အစိုးရ၏ အကျိုးစီးပွားကြားတွင် ဟန်ချက်ညီမျှမှုရှိကြောင်း သေချာစေရန် အတွက် အခြေခံဥပဒေ ဆိုင်ရာတရားရုံး၏ စနစ်တကျပါဝင်မှုကို လိုအပ်သည်။ ထို့ပြင် အဆိုပါအခွင့်အရေး၏ နယ်ပယ်နှင့် အကန့်အသတ်များသည် အချိန်နှင့်အမျှ ပြောင်းလဲနိုင်သည်ဟူ၍လည်း အဆိုပြုထားပါသည်။

၅။ အခြားသော ထည့်သွင်းစဉ်းစားချက်များ - လူနည်းစုအတွင်းမှ လူနည်းစုများ

လူနေထူထပ်သည့် နယ်မြေဒေသတစ်ခုအတွင်း ရောနှောနေသည့် လူနည်းစုအသိုင်းအဝိုင်း တစ်ခုကို တွေ့ရှိရန်မှာ ဖြစ်တောင့်ဖြစ်ခဲဖြစ်သည်။ ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်ကို လူနည်းစုနှင့် ဖယ်ကျဉ်ခံ ထားရသော အုပ်စုများအား လွှမ်းမိုးဖိနှိပ်မှုမှ အကာအကွယ်ပေးသည့် အခွင့်အရေးတစ်ရပ်အဖြစ် အသုံးပြုကြသော်လည်း တစ်ခါတစ်ရံတွင် ယင်းကို အင်အားကြီးသည့် အုပ်စုများသာမကဘဲ “လူနည်းစုအတွင်းမှ လူနည်းစု” အသိုင်းအဝိုင်းများကလည်း သံသယဖြင့် ရှုမြင်ကြသည်။

ဥပမာအားဖြင့် နီပေါနိုင်ငံတွင် Madheshis လူမျိုးများ၏ ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်သည် ဖက်ဒရယ်ဆိုင်ရာ ဆွေးနွေးငြင်းခုံမှုများတွင် အဓိကပြဿနာတစ်ရပ်ဖြစ်သည်။ Madheshis များ သည် နိုင်ငံအတွင်း လူနည်းစုဖြစ်သော်လည်း နီပေါနိုင်ငံ၏တောင်ပိုင်းဒေသတွင်မူ ဒေသတွင်း လူများစုဖြစ်သည်။ Madheshis အသိုင်းအဝိုင်းများအတွင်းရှိ မူဆလင်များ (လူနည်းစုအတွင်းမှ လူနည်းစုများ) သည် ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်ကြောင့် ယင်းတို့အပေါ် မည်သို့ သက်ရောက်လာနိုင် သည်ကို စိုးရိမ်ပူပန်နေကြသည်။ အချို့သော မူဆလင်များက Madheshis အသိုင်းအဝိုင်းများအား ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့် အာဏာမပေးရန် ပိုမိုလိုလားကြောင်း ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခဲ့ကြသည်။ ယင်းသို့ ပြောဆိုခြင်းမှာ ဒေသန္တရအုပ်ချုပ်ခွင့်ပေးပါက လက်ရှိဗဟိုချုပ်ကိုင်ထားသော အစိုးရထက် ပိုမို၍ ယင်းတို့အပေါ် ဖိနှိပ်ခံရမည်ကို စိုးရိမ်ပူပန်သောကြောင့်ဖြစ်သည်။ ယင်းသည် အိဗီယိုးပီးယား နိုင်ငံ၏အခြေခံဥပဒေတွင် ကြိုတင်ခန့်မှန်းထားပြီး အဆိုပါပြဿနာမပေါ်ပေါက်လာစေရန် လူနည်းစု အုပ်စုတစ်ခုအား အခြားလူနည်းစုအုပ်စုတစ်ခုကိုကျော်လွန်၍ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ပေးခြင်းမျိုး မဖြစ် စေရေးအတွက် ခွဲထွက်သည့် အသိုင်းအဝိုင်းများသည် နယ်နိမိတ်ဒေသအတွင်း တစ်စုတစ်စည်း ထဲရှိသည့် အသိုင်းအဝိုင်းများဖြစ်ရမည်ဟူသည့် သတ်မှတ်ချက်ကို ထားရှိခဲ့သည်။ ယင်းသို့သော သတ်မှတ်ချက်မရှိပါက ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့် အစီအမံများသည် လူနည်းစုအတွင်းရှိ လူနည်းစုများ၏ အခွင့်အရေးများအပေါ် ခြိမ်းခြောက်မှုတစ်ရပ်ဖြစ်စေနိုင်သည်။

ဒုတိယမြောက် ပြဿနာတစ်ရပ်မှာ ကမ္ဘာ့အနှံ့ရှိ ‘လူနည်းစုအတွင်းမှ လူနည်းစု’ ပြဿနာတွင် အစဉ်အမြဲ ပါဝင်လေ့ရှိသည့် အမျိုးသမီးများ၊ ငယ်ရွယ်သူများ၊ သက်ကြီးရွယ်အိုများနှင့် မသန်စွမ်း သူများကဲ့သို့သော အုပ်စုများဖြစ်သည်။ အဆိုပါ အုပ်စုများသည် အခြားသောလူနည်းစု အုပ်စုများ အားလုံးနှင့် ကွဲပြားပြီး ယင်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင်လက္ခဏာအပေါ် ဘက်ပေါင်းစုံမှ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းနှင့် ဖယ်ကျဉ်ထားခြင်းတို့ကို ခံစားနေကြရသည်။ ဥပမာအားဖြင့်၊ အချို့သော ဌာနေတိုင်းရင်းသူ အမျိုး သမီးများသည် ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်ကို ချိုးဖောက်ခြင်းကို ခံနေကြရသော လူမျိုးစုများ (လူနည်းစုများ) တွင် ပါဝင်နေသော်လည်း ဌာနေတိုင်းရင်းသား ယဉ်ကျေးမှုများသည် အမျိုးသားများကို အလေးပေး တတ်ကြကာ တစ်ခါတစ်ရံတွင် ယင်းတိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများအတွင်းရှိ အမျိုးသမီးများ (လူနည်းစု အတွင်းမှအုပ်စုများ)၏ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်နှင့်လူ့အခွင့်အရေးများကို ချိုးဖောက်နေလေ့ရှိကြသည်။

အဆိုပါ ကိစ္စရပ်များကြောင့် ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်ကို အခြေခံကာ ဖြေရှင်းမှုနည်းလမ်းများ ရေးဆွဲဖော်ထုတ်ရာတွင် စိန်ခေါ်မှုများ တွေ့ကြုံရစေသည်။ အကယ်၍ လူနည်းစုအုပ်စုတစ်ခုအား ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့် အပြည့်အဝပေးလိုက်ပြီး အဆိုပါ အသိုင်းအဝိုင်းက အမျိုးသမီးများအား ယင်း၏ ပါလီမန်အတွင်း ပါဝင်ခွင့်မပေးသည့်အခါတွင် အမျိုးသမီးများအနေဖြင့် မည်သည့်ကိုအားထားရမည်

နည်း။ လူနည်းစုအတွင်းရှိ လူနည်းစုများသည် ဗဟိုအစိုးရနှင့် ယင်း၏ အင်စတီကျူးရှင်းများအား မိမိတို့၏ အကျိုးစီးပွားများအတွက် အကာအကွယ်ပေးနိုင်သည်ဟု ရှုမြင်လေ့ရှိကြသည်။ ထို့ကြောင့် ယင်းတို့၏ ပတ်ဝန်းကျင်ရှိ လူနည်းစုအုပ်စုများအား ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်အာဏာ လွှဲပြောင်းပေးအပ် လိုက်သည့်အခါတွင် ယင်းတို့သည် ထိခိုက်လွယ်မှုပိုမိုမြင့်မားလာကာ ဖိနှိပ်ခံရမည့် အလားအလာကို စိုးရွံ့လေ့ရှိကြသည်။ အဆိုပါ စိန်ခေါ်မှုအား ရင်ဆိုင်ဖြေရှင်းရန်အတွက် လစ်ဘရယ် ဒီမိုကရေစီ ဆိုင်ရာ ချဉ်းကပ်မှုနည်းလမ်းတစ်ရပ်မှာ ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးချင်းစီတို့၏ အကျိုးစီးပွားများနှင့် လွတ်လပ်မှု များ၊ ဥပမာအားဖြင့် ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းမှ ကင်းလွတ်ခွင့် သို့မဟုတ် လွတ်လပ်စွာ ယုံကြည်ကိုးကွယ်ခွင့် တို့ကို အကာအကွယ်ပေးမည့် အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ ခိုင်မာသော ဥပဒေကြမ်းတစ်ရပ် ထားရှိရန် ဖြစ်သည်။ အဆိုပါ ဥပဒေကြမ်းသည် သီအိုရီအားဖြင့် ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်နှင့်အညီ "မိမိတို့၏ အရှိအတိုင်း" ဆက်လက်နေထိုင်နိုင်စေမည်ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် ဤချဉ်းကပ်မှု နည်းလမ်းသည် လူနည်းစုအတွင်းမှ လူနည်းစုများ တွေ့ကြုံခံစားနေရပြီး ယင်းတို့ကြိုးပမ်းနေကြသည့် ကိုယ်ပိုင် လက္ခဏာ၊ လူမျိုးစုနှင့် အများနှင့်သက်ဆိုင်သော သဘောသဘာဝကို အသိအမှတ်မပြုဟူ၍ ဝေဖန် နေကြသူများစွာရှိနေသည် (Kymlicka ၁၉၉၅ကို ဖတ်ရှုပါ)။

အခြေခံဥပဒေတစ်ခုအတွင်းတွင် (ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးချင်းစီနှင့်ဆိုင်သော အခွင့်အရေးများအပြင်) ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများအား အကာအကွယ်ပေးခြင်းသည် လူနည်းစုအတွင်းမှ လူနည်းစု အသိုင်းအဝိုင်းများကို ပိုမိုကောင်းစွာ အကာအကွယ်ပေးနိုင်သည်။ လူ့အခွင့်အရေး၊ နှင့် အမျိုးသမီး များ သို့မဟုတ် အခြားလူနည်းစု အသိုင်းအဝိုင်းများကို အကာအကွယ်ပေးရန် တည်ထောင်ခဲ့သည့် ကော်မရှင်များသည် လူနည်းစုအတွင်းမှ လူနည်းစုများအတွက် အကာအကွယ်တစ်ခု ရရှိစေ နိုင်သည်။ နောက်ဆုံးအနေဖြင့် ဥပဒေရေးရာ အဆင့်ဆင့်အုပ်ချုပ်မှု အခြေခံသဘောတရားများသည် အုပ်စုတစ်စုအား အခြားအုပ်စုတစ်စုထက်ပိုသည့် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာပေးအပ်ထားသော အုပ်ချုပ်မှု အစီအမံများ ဖြစ်နေစေကာမူ လူ့အခွင့်အရေးများကို အကာအကွယ်ပေးရန် သေချာစေနိုင်သည်။ အဆိုပါ အခြေခံသဘောတရားများအရ နိုင်ငံတကာ အုပ်ချုပ်မှုများနှင့်/သို့မဟုတ် အခြေခံဥပဒေများ ကို အခြေခံကာ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့် နှင့် စီမံခန့်ခွဲခွင့်တို့ကို ဥပဒေဖြင့် ပြန်လည်ကန့်သတ်ထားသည်။ ဤသို့သော အဆင့်ဆင့် ချဉ်းကပ်သည့် နည်းလမ်းကို ဖော်ပြထားသော ပုဒ်မများကို မက္ကဆီကို၊ တောင်အာဖရိကနှင့် ဘိုလီဗီးယားနိုင်ငံတို့အပါအဝင် အထက်တွင်ပေးခဲ့သော သာဓက အတော် များများတွင် တွေ့မြင်နိုင်ပါသည်။

၆။ နိဂုံးဖော်ပြချက်

ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်သည် နိုင်ငံတကာဥပဒေများအရ အခြေခံအခွင့်အရေးတစ်ရပ်ဖြစ်ပြီး နှစ်ပေါင်းများစွာ ရေးဆွဲပြင်ဆင်ခဲ့သော်လည်း လက်တွေ့တွင်မူ ယင်းသည် အထိခိုက်မခံဘဲ အငြင်း ပွားဖွယ်ဖြစ်လေ့ရှိပြီး အကောင် အထည်ဖော်ရေးနှင့် အထောက်အကူပြုနိုင်ရေးအတွက် ရှုပ်ထွေးသည့် အခွင့်အရေးတစ်ရပ်ဖြစ်နေဆဲဖြစ်သည်။ ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်အား မိမိနယ်မြေကို ကိုယ်ပိုင်စီမံအုပ်ချုပ် ပိုင်ခွင့် (internal self-determination) နှင့် နယ်မြေအရ သီးခြားလွတ်လပ်စွာရပ်တည်ပိုင်ခွင့် (external self-determination) ဟူ၍ ခွဲခြားသိမြင်ရန် အရေးကြီးပါသည်။ ဤအနှစ်ချုပ်စာတမ်း အတွင်း ဆွေးနွေးဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း မိမိနယ်မြေကို ကိုယ်ပိုင်စီမံအုပ်ချုပ်ပိုင်ခွင့် (internal self-determination) အား ဖော်ဆောင်ရာတွင် ဥပဒေနှင့်/သို့မဟုတ် နယ်မြေအလိုက်ကိုယ်ပိုင် အုပ်ချုပ် ခွင့်အစီအမံများ ရေးဆွဲခြင်းဖြင့်ဖြစ်စေ၊ မဲဆန္ဒရှင်၊ အဖွဲ့အစည်းနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေး များကို အကာအကွယ်ပေးခြင်းဖြင့်ဖြစ်စေ၊ ဒီမိုကရေစီနည်းကျ ပူးပေါင်းပါဝင်မှုနှင့် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်မှု တို့ကိုအကာအကွယ်ပေးခြင်းဖြင့်ဖြစ်စေ၊ နည်းလမ်းများစွာကိုကျင့်သုံးနိုင်ပါသည်။ အဆိုပါ နည်းလမ်း အမျိုးမျိုးတို့ အား ကောင်းစွာပုံစံရေးဆွဲကာ အကောင်အထည်ဖော်ပါက ယင်းတို့သည် နိုင်ငံအတွင်း ရှိ ပဋိပက္ခများကို လျော့ပါးသက်သာစေရန်နှင့် စီမံခန့်ခွဲရန် အထောက်အကူပြုနိုင်ပြီး ခွဲထွက်ခြင်းနှင့် နယ်မြေအရသီးခြားလွတ်လပ်စွာ ရပ်တည်ပိုင်ခွင့် (external self-determination) တို့အတွက် တောင်းဆိုမှုများကို လျော့ပါးသွားစေနိုင်သည်။ ဤနည်းဖြင့် နားလည်သဘောပေါက်ပါက ကိုယ်ပိုင်

ပြဌာန်းခွင့်သည် နယ်မြေဒေသမပြိုကွဲရေးကို ဆန့်ကျင်မနေဘဲ နိုင်ငံတော် အကျိုးစီးပွားများနှင့် လူ့ အခွင့်အရေးများကို ဟန်ချက်ညီစေသည့် မူဘောင်တစ်ခု ထောက်ပံ့ပေးခြင်းသာဖြစ်ပါသည်။

ကိုးကားချက်များနှင့် ထပ်မံလေ့လာ ပတ်ရှုဖွယ်ရာများ

Canada, Government of, Department of Justice, 'Principles respecting the Government of Canada's relationship with Indigenous peoples, 2018, <<http://www.justice.gc.ca/eng/csj-sjc/principles-principes.html>>, accessed 13 April 2018

P. Carley (ed.), 'Self-Determination: Sovereignty, Territorial Integrity and the Right to Secession', Report from a roundtable held by United States Institute of Peace in conjunction with the US Department of State's policy planning staff, 1996, <<https://www.usip.org/sites/default/files/pwks7.pdf>>, accessed 13 April 2018

Constitutional Court of South Africa, Certification of the Amended Text of the Constitution of the Republic of South Africa, 1996, <<http://www.saflii.org/za/cases/ZACC/1996/24.html>>, accessed 13 April 2018

Ginsburg, T. Constitutional Design for Territorially Divided Societies, International IDEA Constitution Brief, July 2018a; <WEBSITE URL to be added>, accessed 30 July 2018

—, Secession, International IDEA Constitution Brief, July 2018b, <WEBSITE URL to be added>, accessed 30 July 2018

International Court of Justice, Case Concerning East Timor (Portugal v. Australia), 1995 ICJ Rep 90, 30 June 1995, <<http://www.icj-cij.org/files/case-related/84/084-19950630-JUD-01-00-EN.pdf>>, accessed 13 April 2018

—, Accordance with International Law of the Unilateral Declaration of Independence in Respect of Kosovo, Advisory Opinion, 2010 ICJ 404, 22 July 2010, <<http://www.icj-cij.org/files/case-related/141/141-20100722-ADV-01-00-EN.pdf>>, accessed 13 April 2018

International Labour Organization (ILO), Indigenous and Tribal Peoples Convention, C169, 27 June 1989, C169, <http://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPUB:12100:0::NO::P12100_ILO_CODE:C169>, accessed 13 April 2018

Kymlicka, W., Multicultural Citizenship: A Liberal Theory of Minority Rights (Oxford: Clarendon Press, 1995), DOI:10.1093/0198290918.001.0001

Løkke Rasmussen, L., Speech to the Greenland Parliament at the ceremony of self-government beginning in Greenland, 21 June 2009, <<http://naalakkersuisut.gl/~media/Nanoq/Files/Attached%20Files/Engelske-tekster/Lars%20Loekke%20Rasmussen.pdf>>, accessed 7 July 2018

Nisga'a Lisims Government website, <<http://www.nisgaanation.ca/>>, accessed 13 April 2018

International IDEA အကြောင်း

ဒီမိုကရေစီနှင့် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အကူအညီပေးရေး နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်း (International IDEA) သည် ကမ္ဘာတစ်လွှားတွင် ရေရှည်တည်တံ့သော ဒီမိုကရေစီစနစ် ပေါ်ထွန်းရေးကို အထောက်အပံ့ပေးရန် ရည်သန်ဆောင်ရွက်နေသည့် အစိုးရများအကြားချိတ်ဆက် ဆောင်ရွက်နေသော အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုဖြစ်ပါသည်။

MyConstitution အကြောင်း

MyConstitution စီမံကိန်းသည် မြန်မာနိုင်ငံရှိ ဒီမိုကရေစီ အသွင်ကူးပြောင်းရေးနှင့် ရေရှည်တည်တံ့သော ငြိမ်းချမ်းရေး၏ အဓိကအစိတ်အပိုင်းတစ်ခုအဖြစ် ပြည်တွင်းတွင်ဖော်ဆောင်ပြီး အသိပညာပြည့်ဝသည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ယဉ်ကျေးမှုတစ်ရပ် ဖြစ်ထွန်းပေါ်ပေါက်လာရေးကို ဦးတည်ဆောင်ရွက်လျက် ရှိပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံရှိ အကျိုးစီးပွားပတ်သက် ဆက်နွယ်သူများ၏ တောင်းဆိုချက်များကို အခြေခံကာ အခြေခံဥပဒေရေးဆွဲရေး လုပ်ငန်းများတွင် ပါဝင်သူများ အတွက် ကျွမ်းကျင်ပညာရှင်မှ အကြံပေးဆောင်ရွက် များကိုလည်း ပေးအပ်ပါသည်။ ဤအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အနှစ်ချုပ်စာတမ်းများအတွဲအား အဆိုပါ ကြိုးပမ်း အားထုတ်မှု၏ အစိတ်အပိုင်းအဖြစ် ထုတ်ဝေခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

MyConstitution စီမံကိန်းသည် မြန်မာနိုင်ငံ၏ သမိုင်းကြောင်းနှင့် နှိုင်းယှဉ်လေ့လာသည့် အတွေ့အကြုံ များကို အခြေခံကာ ဆက်စပ်မှုရှိသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များကို လေ့လာမှုများနှင့် ဆွေးနွေးမှုများလုပ်ဆောင်နိုင်ရန် အခွင့်အလမ်းများ ကိုလည်း ဖော်ဆောင်ပေးပါသည်။

ဆက်သွယ်ရန်

International IDEA မြန်မာနိုင်ငံအခြေစိုက်ရုံး
၆၈(ဘီ)၊ ဆရာစံလမ်း၊ ဗဟန်းမြို့နယ်၊
ရန်ကင်း၊ မြန်မာနိုင်ငံ။
Email: info-myanmar@idea.int
Tel: +95 9 263 128104
Fax: + 95 1 5564 07

www.idea.int

Thürer, D. and Burri, T., 'Self-Determination', in Max Planck Encyclopedia of Public International Law, 2008, <<http://opil.ouplaw.com/view/10.1093/law:epil/9780199231690/law-9780199231690-e873>>, accessed 13 April 2018

United Nations Committee on the Elimination of Racial Discrimination (CERD), General Recommendation XXI on the right to self-determination, Forty-eighth session, 1996, <https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=INT%2fCERD%2fGEC%2f7493&Lang=en>, accessed 13 April 2016

United Nations General Assembly, 'International Covenant on Civil and Political Rights', 16 December 1966, United Nations, Treaty Series, vol. 999, p. 171, <<https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/CCPR.aspx>> accessed 13 April 2018

—, 'International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights', 16 December 1966, United Nations, Treaty Series, vol. 993, p. 3, <<https://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/CESCR.aspx>>, accessed 13 April 2018

—, Resolution 1541 (XV), 'Principles which should guide Members in determining whether or not an obligation exists to transmit the information called for under Article 73 of the Charter', 15 December 1960, <[http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/1541\(XV\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/1541(XV))>, accessed 13 April 2018

—, Resolution 2625, 'Declaration on Principles of International Law concerning Friendly Relations and Cooperation among States in accordance with the Charter of the United Nations', 24 October 1970, <<http://www.un-documents.net/a25r2625.htm>>, accessed 13 April 2018

—, United Nations Declaration on the Rights of Indigenous Peoples, 61/295, 2 October 2007, <<https://undocs.org/A/RES/61/295>>, accessed 13 April 2018

မှတ်တမ်းတင် အသိအမှတ်ပြုလွှာ

ယခုစာအုပ် ထုတ်ဝေရေးသားခြင်းကို နေရာပိုင်ခြားရေးဝန်ကြီးဌာနနှင့် လူ့အခွင့်အလမ်း အစိုးရတို့မှ ထောက်ပံ့ပေးပါသည်။

